

Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?

Onderzoeksverslag

Onderzoek naar het conflict oplossende en
prosociale gedrag van leerlingen van Brede
School Merenwijk

Naam: Josephine Schiphorst
Studentnummer: 0851431
Afstudeerbegeleider: Ewa Brand

Titelblad

Titel	Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?
Ondertitel	Het conflict oplossende en prosociale gedrag van leerlingen van Brede School Merenwijk
Naam	Josephine Schiphorst
Plaats	Leiden
Datum	juni 2015
Opleiding	Voltijd Pedagogiek
Studiejaar	2014-2015
Onderwijsinstelling	Hogeschool Rotterdam Locatie Museumpark Museumpark 40 3015 CX Rotterdam
Afstudeerbegeleider	Ewa Brand
Tweede beoordelaar	Martine van der Pluijm
Opdrachtgever	Jaimy Hartevelt Brede school Merenwijk Valkenpad 1 2317 AN Leiden

Voorwoord

In het schooljaar 2013/2014 heb ik kennisgemaakt met het werkveld van een pedagoog die werkzaam is als combinatiefunctionaris voor Libertas Leiden. Haar werkzaamheden voert ze uit in buurthuis Op Eigen Wieken en Brede School Merenwijk, beide gevestigd in de Leidse Slaaghwijk. Als pedagogiek stagiaire werkte ik ook voor zowel de school als het buurthuis. Op De Brede School Merenwijk wordt gewerkt met het pedagogisch programma De Vreedzame School. In de wijk wordt het programma De Vreedzame Wijk geïmplementeerd.

Brede School Merenwijk is een multiculturele school en staat in de multiculturele krachtwijk Slaaghwijk. In mijn activiteiten als derdejaars stagiaire heb ik veel gewerkt met en vanuit De Vreedzame School en De Vreedzame Wijk programma's. Ik was zelf erg tevreden over het programma en heb het zoveel mogelijk laten terugkomen in mijn activiteiten.

Op Brede School Merenwijk heb ik kinderen begeleid die een speciale rol vervulde als mediator. Zij helpen bij het oplossen van conflicten tussen andere leerlingen.

Brede School Merenwijk werkt nu drie jaar met het programma De Vreedzame School. Naar aanleiding daarvan heeft Jaimy Hartevelt vorig schooljaar een onderzoek uitgevoerd naar de tevredenheid van de leerkrachten over het werken met het programma. Veel leerkrachten spraken hun twijfels uit over het beklijven van het programma bij de kinderen. Het onderwerp voor dit onderzoek is ontstaan vanuit deze twijfels.

Ik vond het spannend om bezig te zijn met mijn afstuderen, ik vond het dan ook niet makkelijk. Ik had af en toe behoefte aan een duwtje in mijn rug en een arm om me heen. Ik wil daarom de mensen die mij dit duwtje hebben gegeven en hun arm om mij heen hebben geslagen bedanken voor hun vertrouwen. Door hun steun heb ik gezien dat ik vertrouwen in mijzelf moet hebben. Hiervoor wil ik mijn ouders en mijn vriend bedanken. Jullie hebben mijn verhalen, twijfels en onzekerheden aangehoord en stress weggenomen. En voor het maken van de folder wil ik mijn vriend nog in het bijzonder bedanken.

Mijn twee begeleiders Ewa Brand en Jaimy Hartevelt bedank ik voor de hulp die zij mij boden bij de inhoud van mijn onderzoek en het benaderen van de ouders. Daarnaast had ik het onderzoek niet kunnen uitvoeren zonder toestemming van de directrice van Brede School Merenwijk, Linda van der Zaag. Tot slot verdienen de leerkrachten van groepen 6, 7 en 8 en de geïnterviewde kinderen en ouders ook een bedankje voor hun medewerking.

Samenvatting

Dit onderzoeksverslag beschrijft de uitkomsten van het praktijkgericht onderzoek dat uitgevoerd is op Brede School Merenwijk in Leiden. Onder de leerkrachten was er twijfel over het beklijven bij de leerlingen van het programma De Vreedzame School (een pedagogisch programma voor basisscholen). Naar aanleiding hiervan is dit kwalitatieve onderzoek gestart. Daarbij is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: *In hoeverre zijn de principes conflictoplossing en prosociaal gedrag van De Vreedzame School bij de leerlingen van groep 6 tot en met 8 van Brede School Merenwijk terug te zien in het gedrag op school en thuis?* In totaal zijn er 16 interviews gehouden, 10 kinderen en 6 ouders hebben meegewerkt, om er achter te komen of de kinderen zich thuis vreedzaam gedroegen. Uit de resultaten is gebleken dat het programma niet bewust terug komt in de thuissituatie. De kinderen nemen het niet vanzelfsprekend mee en ouders worden niet veel geïnformeerd over De Vreedzame School. De principes worden niet bewust door de kinderen meegenomen en toegepast in de thuissituatie. Er vind ook onvoldoende transfer plaats tussen school en thuis met betrekking tot De Vreedzame School. Daardoor zijn ouders er ook niet bewust mee bezig binnen hun opvoeding. Ouders hebben aangegeven hier vanuit de school en kinderen weinig tot geen informatie over het programma te krijgen. Dus ouders moeten meer geïnformeerd worden. Daarom is er een aantal aanbevelingen geformuleerd. Ouders moeten voorgelicht worden over de manier van opvoeden op school. Zodat ze De Vreedzame School ook in de eigen opvoeding kunnen toepassen. De voorlichting is in de vorm van een folder die aan de ouders meegegeven kan worden door een leerkracht en als aanleiding voor een gesprek over De Vreedzame School en opvoeding kan dienen.

Summary

This report describes the results of the practice-oriented research that is carried out on Brede School Merenwijk in Leiden. Among the teachers there was doubt about the lasting impression for pupils of the program the De Vreedzame School, an educational program for elementary schools. As a result, this qualitative research started. With the following question as main question: *To what extent can the principles conflict resolution and prosocial behavior of De Vreedzame School at the pupils from year 6 to 8 of Brede School Merenwijk be seen in the behavior at school and at home?* In total there are 16 interviews, 10 children and 6 parents who cooperated, to find out if the children behaved peacefully at home. The results showed that the program is not actually coming back in the home situation. The kids taking the program home is not self-evident, and parents are not widely informed about De Vreedzame School. The principles are not aware by the children included and applied in the home situation. There is also insufficient transfer between school and home with regard to the peaceful School. Leaving parents there also, not aware by doing their upbringing. Parents indicated that they have a lack of information from the school and children about the program. So parents need to be more informed. Therefore, there is a number of recommendations made. Parents should be informed about the way of upbringing at school. So that they can apply it also in their own upbringing at home. Parents can get a flyer with tips about upbringing and education by De Vreedzame School principles. The information is given in a flyer by teachers to the

parents. This can be used as an opportunity for teachers and parents to start a conversation about De Vreedzame School and upbringing at home.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
1.1	<i>Inleiding</i>	6
1.2	<i>Organisaties</i>	6
1.3	<i>Aanleiding</i>	7
1.4	<i>Probleemanalyse</i>	9
1.5	<i>Doelgroep</i>	11
2	Literatuuronderzoek	13
2.1	<i>Programma De Vreedzame School</i>	13
2.2	<i>Burgerschapsvorming in het onderwijs en thuis</i>	14
2.3	<i>Ouders en school</i>	15
2.4	<i>Burgerschapsvorming internationaal</i>	15
3	Onderzoeksvraag en onderzoeksmethode	17
3.1	<i>Onderzoeksvraag</i>	17
3.1.1	Onderzoeksdoel	17
3.1.2	Deelvragen	17
3.2	<i>Onderzoeksmethode</i>	17
3.2.1	Onderzoekbenadering	17
3.2.2	Verantwoording dataverzameling en verwerking data	18
3.2.3	Betrouwbaarheid en validiteit	18
3.2.4	Relevantie	18
4	Resultaten	20
4.1	<i>Prosociaal gedrag thuis (ouders)</i>	20
4.2	<i>Prosociaal gedrag thuis (leerlingen)</i>	21
4.3	<i>Conflictoplossing thuis (ouders)</i>	23
4.4	<i>Conflictoplossing op school en thuis (leerlingen)</i>	24
4.5	<i>Prosociaal gedrag en conflictoplossing in opvoeding en in gedrag</i>	25
5	Conclusie	30
6	Aanbevelingen	32
7	Discussie	33
7.1	<i>Kritische reflectie op het onderzoek</i>	33
7.2	<i>Vervolgonderzoek</i>	34
Literatuur		35
Bijlagen		37
Bijlage 1 Overzicht interviews kinderen		38
Bijlage 2 Overzicht interviews ouders		46

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Sinds 2010 wordt er op Brede School Merenwijk gewerkt met het programma De Vreedzame School. Dit is een pedagogisch programma voor basisscholen. Burgerschapsvorming en het ontwikkelen van sociale competenties staat centraal binnen De Vreedzame School. Hiermee streeft de school ernaar als democratische gemeenschap te werk te gaan, zodat het kind later een actieve burger wordt binnen de democratische samenleving (Pauw & Verhoeff, 2012).

Uit onderzoek van Hartevelt (2014) is gebleken dat de onderwijsprofessionals tevreden zijn over het programma. Maar maken de kinderen de principes van het programma zich eigen en passen ze het ook toe in hun thuisomgeving? Volgens de theorie van De Vreedzame School is dit wel de bedoeling (Pauw, 2013). Maar op Brede School Merenwijk bestaat hier twijfel over onder de onderwijsprofessionals (Hartevelt, 2014). De twijfel naar het beklijven van het programma die bij de onderwijsprofessionals aanwezig is, is aanleiding geweest voor dit vervolgonderzoek. De twijfel van de onderwijsprofessionals herkende ik zelf ook vanuit mijn periode als derdejaars Pedagogiek stagiaire. Toen de juiste insteek voor het onderzoek bepaald was is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *In hoeverre zijn de principes conflictoplossing en prosociaal gedrag van De Vreedzame School bij de leerlingen van groep 6 tot en met 8 van Brede School Merenwijk terug te zien in het gedrag op school en thuis?*

Verder in dit verslag zult u, te beginnen bij dit hoofdstuk, nog meer informatie over de organisatie, de aanleiding en het praktijkprobleem lezen. Vervolgens zal er inhoudelijke informatie gegeven worden over De Vreedzame School, burgerschapsvorming op school en thuis, ouders en school en burgerschapsvorming in internationale context in hoofdstuk 2. Daarna wordt de onderzoeksvraag en onderzoeksmethode toegelicht, hoofdstuk 3. Het vierde hoofdstuk bestaat uit een beschrijving van de resultaten per deelvraag. De conclusie die geformuleerd wordt aan de hand van de resultaten, is hoofdstuk 5. De resultaten geven antwoord op de onderzoeksvraag. Daarop volgend zijn de aanbevelingen in hoofdstuk 6. En tot slot wordt in hoofdstuk 7 een discussie beschreven waarin een gereflecteerd wordt op de sterke en zwakke punten van het onderzoek.

1.2 Organisaties

Dit onderzoek is gedaan in opdracht van buurtcentrum Op Eigen Wieken van Libertas Leiden vanuit de combinatiefunctie van Jaimy Hartevelt. Zij werkt als combinatiefunctionaris voor Libertas Leiden en Brede School Merenwijk. Omdat het onderzoek zal plaatsvinden op Brede School Merenwijk is hieronder ook een organisatiebeschrijving van de school te lezen.

Libertas Leiden

Libertas Leiden is een organisatie die verschillende diensten verleent op het gebied van wonen, welzijn en zorg in vier gebieden in Leiden: Noord, Oost, Zuid en West.

De organisatie beheert woon-, zorg-, buurt-, en servicecentra in de verschillende wijken in Leiden. Vanuit buurtcentrum Op Eigen Wieken in Slaaghwijk wordt onder andere gewerkt aan het creëren van een vreedzame wijk. Dit is de uitbreiding van het programma De Vreedzame School.

Missie: "Libertas Leiden draagt bij aan het behouden en verbeteren van de levenskwaliteit van inwoners van Leiden" (Libertas Leiden, z.d., p.1).

Visie: "Libertas Leiden draagt bij aan een betrokken samenleving door mensen met elkaar te verbinden en te ondersteunen om op eigen kracht hun weg te volgen en hun leven te bepalen." (Libertas Leiden, z.d., p.1). In de wijken wordt gewerkt met kinderwerkers. Zij verzorgen spelactiviteiten voor de kinderen van de scholen uit de wijk en die in de buurt wonen. Van de kinderwerkers en andere medewerkers die met de kinderen werken, wordt verwacht dat zij vanuit de pedagogische visie van Libertas Leiden werken.

Pedagogische visie: Er zijn twee uitgangspunten: wederzijds respect en verantwoordelijkheid. Met wederzijds respect wordt bedoeld dat verschillen in uiterlijk, achtergrond en gedrag van ieder kind geaccepteerd en gerespecteerd worden. Verantwoordelijkheid vindt Libertas Leiden het belangrijk dat "kinderen leren ontdekken dat zij een eigen verantwoordelijkheid hebben met betrekking tot hun leven, hun omgeving en hun relaties met anderen." (Libertas Leiden, z.d. p.1). Hierbij zijn ook weer de volgende drie aspecten geformuleerd: sociale vaardigheden, eigenwaarde en creativiteit. Deze drie aspecten komen terug in de activiteiten die aan de kinderen worden geboden.

Brede School Merenwijk

De school is sinds 1 januari 2010 een brede school. Een brede school houdt in dat er samengewerkt wordt met partnerorganisaties in de wijk. De samenwerkingspartners zijn: Portaal, Libertas Leiden, Stedelijk Gymnasium, SPL, Gezinscentrum en JES Rijnland. Samen met deze partners wil de Brede School Merenwijk een zo breed mogelijk aanbod aan naschoolse activiteiten creëren voor de kinderen. De naschoolse activiteiten die aangeboden worden zijn op het gebied van sport & spel, muziek & dans en of kunst & cultuur. De school is er van overtuigd dat de Brede School zo "een belangrijke bijdrage kan leveren aan het vergroten van de ontwikkelingskansen van de kinderen op school, in het gezin en in hun vrije tijd" (Brede School Merenwijk, 2014). In hetzelfde jaar is de school gestart met het invoeren van het programma De Vreedzame School. Op dit programma wordt later in dit verslag dieper ingegaan.

1.3 Aanleiding

Waarom mensen en kinderen bepaald gedrag wel of niet laten zien zijn meerdere theorieën over geschreven. Omdat onderzocht is in hoeverre De Vreedzame School OL meegenomen wordt naar huis door de kinderen van Brede School Merenwijk is uitgegaan van de volgende theorie: "*Hoe sterker de intentie om bepaald gedrag te laten zien hoe waarschijnlijker de prestatie (Ajzen, 1991. P.3).*" Ajzen bedoelt hiermee dat de sterkte van de wil om bepaald gedrag te vertonen ertoe leidt of een individu zich ook zo gedraagt. Die intentie wordt weer beïnvloed door de normen en waarden in

de omgeving en het morele en sociale klimaat. De omgeving van een kind wordt gevormd door de school, thuis en de straat. In deze context gaat het om de intentie om gedrag passend bij De Vreedzame School. Is de intentie om zich zo te gedragen groot genoeg om het ook in een omgeving buiten school (zoals thuis) toe te passen?

Een kind bevindt zich vijf dagen per week vanaf half negen tot drie uur op school. Het grootste deel van de tijd van het leven van een kind (vanaf vier jaar) brengt hij door op school. Daarom is wettelijk vastgelegd dat scholen de opdracht hebben burgerschap te bevorderen (Onderwijsraad 2010).

Burgerschap betekent dat de burger deel uit kan en wil maken van de gemeenschap en een bijdrage levert aan deze gemeenschap (Onderwijsraad, 2010). Brede School Merenwijk in Leiden leeft deze wet na door te werken met het programma De Vreedzame School. In dit programma staat burgerschapsbevordering centraal. Het onderzoek dat vorig jaar heeft plaatsgevonden onder de onderwijsprofessionals (Hartevelt, 2014), dat beschreven staat in de inleiding, was gericht op de ervaringen van de professionals met het programma De Vreedzame School in Slaaghwijk. Dit onderzoek is gedaan vanuit de aanname dat het ontbreekt aan kennis over het functioneren van het programma binnen de Brede School Merenwijk. Het was onduidelijk hoe het programma sinds de invoering verliep, welke ervaringen professionals hadden en of er überhaupt belang werd gehecht aan het programma De Vreedzame School en waarom (Hartevelt, 2014). Inmiddels is het onderzoek afgerond en zijn er conclusies geformuleerd. De belangrijkste conclusie van het onderzoek is:

De leerkrachten op Brede School Merenwijk hebben aangegeven dat ze twijfelen of het (vreedzame) gedrag van de kinderen wel beklijft vanwege de verschillende opvoedculturen die in Slaaghwijk aanwezig zijn (Hartevelt, 2014). In het gedrag op het schoolplein waren bijvoorbeeld niet de vreedzame principes terug te zien zoals constructief conflicten oplossen en het vertonen van prosociaal gedrag.

Leerkrachten hebben ten eerste een kloof gesignaleerd tussen de verschillende culturen waarin kinderen opgroeien en de schoolcultuur. *"Het is niet duidelijk of De Vreedzame School daar het antwoord op is."* (Hartevelt, 2014, p.72). Daarnaast trekt een aantal leerkrachten in twijfel of ouders wel interesse hebben in het programma (Hartevelt, 2014). Dit is van invloed op het beklijven van het programma in de thuissituatie. Zoals Micha de Winter, hoogleraar in de pedagogiek, beweert dat dat de beste basis is voor een burger die oog heeft voor de samenleving binnen een 'democratisch gezin' (Winter, 2004). Het derde punt dat de twijfels ondersteunt is het feit dat er inmiddels al drie jaar met het programma gewerkt wordt op deze school. En Leo Pauw, initiatiefnemer en ontwikkelaar van De Vreedzame School/Wijk, beschrijft in zijn 'Proefschrift Vreedzame School' (2013) dat op de scholen die hij onderzocht heeft na drie jaar duidelijk effect te zien is op het gedrag van de leerlingen. De leerkrachten op die scholen geven aan dat de leerlingen rustiger en verantwoordelijker zijn. Daarnaast gaan ze respectvoller met elkaar om, houden zich beter aan de afspraken, hebben minder conflicten en verwoorden dingen beter (Pauw, 2013). Op Brede School Merenwijk is geen sprake van dit gedrag, afgaande op de ervaringen van de leerkrachten.

Het probleem speelt zich op dit moment af. Het is opgemerkt tijdens het onderzoek dat Jaimy Hartevelt heeft uitgevoerd afgelopen schooljaar 2013-2014.

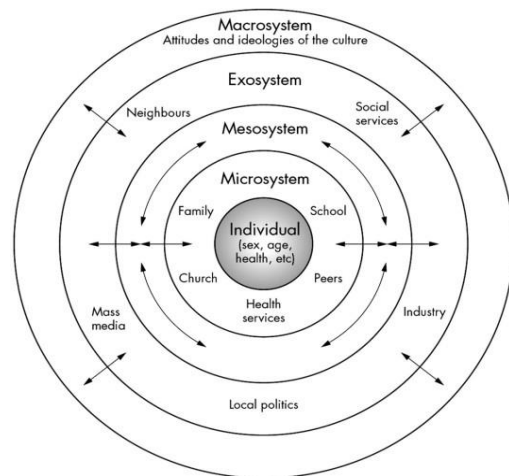
Jaimy Hartevelt (2014) stelt in haar rapport *"Om dit te kunnen overbruggen dienen ouders veel meer bij de aanpak betrokken te worden (p.7)."* Dit citaat en het volgende uitgangspunt in gedachten is de start geweest van dit onderzoek: *"Zodra de principes van De Vreedzame School ook thuis toegepast*

worden en de kinderen dus opgroeien met de waarden en normen die in de samenleving gelden, zullen zij zich meer ontwikkelen tot een actieve democratische burger (Winter, 2004, p.41)."

In de rest van het onderzoeksverslag zal afgewisseld worden tussen het voluit schrijven van De Vreedzame School en de afkorting De Vreedzame School.

1.4 Probleemanalyse

Het hier beschreven praktijkprobleem heeft betrekking op de leerlingen en leerkrachten van Brede School Merenwijk en de ouders van deze leerlingen. Daarom is er ook gekeken naar de omgevingen van de kinderen. Dit is te verklaren vanuit het 'Ecologisch model' van Bronfenbrenner die spreekt over beïnvloeding van de verschillende omgevingen waarin een persoon zich ontwikkelt (Bronfenbrenner, 1979). Hierbij staat de directe omgeving in de binnenste cirkel het dichtst bij het individu, het microsysteem (Rigter, 2010). Het verste af van de persoon staat het **macrosysteem**. Hierin zijn de normen, waarden, ideeën en opvattingen, waardoor het systeem bepaald wordt, opgenomen, zoals culturele en religieuze normen en waarden (Rigter, 2010). Baan en Tuk (2008) beschrijven in hun boek 'Thuis in burgerschap' dat allochtone ouders een spanningsveld ervaren tussen hun eigen opvoeding met de waarden en normen van thuis en de opvoeding op school.

Het ecologische systeemmodel van Bronfenbrenner.

Bron: The System Impact Project

Maar ook normen en waarden die in de samenleving gelden en wettelijk opgesteld zijn behoren tot dit systeem (Rigter, 2010). Het schoolstelsel wordt in eerste plaats bepaald door de regelgeving binnen het beleid. Op macroniveau betekent dit dat het kind recht heeft op onderwijs dat is gericht op: "de ontplooiing van het kind, respect voor mensenrechten en voor de eigen culturele identiteit, de waarden van het eigen land en van andere landen, vrede en verdraagzaamheid, gelijkheid tussen geslachten, vriendschap tussen alle volken en groepen en eerbied voor het milieu.", zo staat het beschreven in artikel 29 Onderwijsdoelstellingen (kinderrechten, z.d.). Brede School Merenwijk sluit aan op de doelstellingen omdat, zoals te lezen is in dit onderzoeksplan onder de inleiding contextorganisatie, de school te maken heeft met veel verschillende nationaliteiten. Respect voor deze culturele identiteit komt naar voren in bijvoorbeeld het thema van De Vreedzame School "We zijn allemaal anders". Het onderwijsdoel 'De ontplooiing van het kind' sluit aan bij de overtuiging van De Vreedzame School: '(...) het onderwijs dient een belangrijke bijdrage te leveren aan de persoonlijke en maatschappelijke vorming van kinderen (Pauw, 2013, p.50).'

Een goede overeenkomst tussen De Vreedzame School en IVRK is dat het verdrag in artikel 15 'Vrijheid van vereniging' stelt: "Het kind heeft het recht om met anderen vreedzaam samen te komen, lid te zijn of te worden van een vereniging of een vereniging op te richten." (kinderrechten, 2015). De ontwikkeling van de persoonlijke en maatschappelijke vorming bij kinderen wordt door De Vreedzame School aandacht aan besteed aan de hand van verschillende principes. De principes waar

op gericht gaat worden in dit onderzoek zijn conflictoplossing en prosociaal gedrag. In hoeverre kinderen de vaardigheden die ze bij deze principes leren ook toepassen in het microsysteem van het gezin, is de centrale vraag van dit onderzoek.

Het onderwijs moet zich aan de beleidsregels houden die internationaal gelden. Voor ouders zijn in het beleid ook hun verantwoordelijkheden vastgelegd. Wereldwijd wordt gesteld dat ouders verantwoordelijk zijn voor het gezond en gelukkig opgroeien van hun kinderen. Zij moeten hun kinderen liefde geven, gezond en goed te eten, een bed bieden en kleren. Kinderen moeten volgens het IVRK altijd het gevoel kunnen hebben dat ze bij hun ouders terecht kunnen, dat er om hun mening wordt gevraagd en daar ook rekening mee gehouden wordt (kinderrechten, 2015).

Als we een ring opschuiven naar binnen toe komen we bij het **exosysteem**. Dit systeem wordt gevormd door de systemen waar van de deelnemers van het microsysteem deel van uitmaken maar het kind zelf niet (Riger, 2010). Het heeft wel met de kinderen te maken omdat ze worden beïnvloed door de ouders en de ouders worden beïnvloed door hun (werk)omgeving. Deze ervaringen nemen ze mee naar huis waar de kinderen zijn. Zo hebben de kinderen indirect ook te maken met de andere systemen van hun ouders (Rigter, 2010). Maar ook het microsysteem van de leerkracht die voor de klas staat is van invloed op het kind. Ervaringen die leerkrachten in hun privéleven meemaken kunnen ook worden meegenomen naar hun werk en op die manier krijgen de leerlingen hiermee te maken binnen het exosysteem. Verder naar binnen toe in het model van Bronfenbrenner is het **mesosysteem**. Dit systeem krijgt vorm door de relaties tussen verschillende microsystemen, zoals bijvoorbeeld tussen thuis en school of tussen werk en thuis (Rigter, 2010). Het praktijkprobleem is dat we niet zeker weten of de principes en vaardigheden van het programma De Vreedzame School op Brede School Merenwijk beklijft en dus terug te zien is in het gedrag van de kinderen en het speelt zich af op dit niveau binnen het model van Bronfenbrenner.

Dit blijkt uit het onderzoek 'Vreedzaam denken en doen. Een onderzoek naar ervaringen van professionals met De Vreedzame School in Slaaghwijk, Leiden' van Jaimy Hartevelt (2014). Leerkrachten hebben ten eerste een kloof gesignaleerd tussen de verschillende culturen waarin kinderen opgroeien en de schoolcultuur. *"Het is niet duidelijk of De Vreedzame School daar het antwoord op is."*, schrijft Hartevelt (2014) in haar onderzoek. Daarnaast trekt een aantal leerkrachten in twijfel of ouders wel interesse hebben in het programma (Hartevelt, 2014). En dit is dan van invloed op het beklijven van het programma in de thuissituatie. Zoals Micha de Winter beweert dat de beste basis voor een burger die oog heeft voor de samenleving binnen een 'democratisch gezin' (Winter, 2004). Daarnaast heb ik zelf een jaar werkervaring opgedaan op deze school met de leerlingen van Brede School Merenwijk, tijdens mijn stage. Ik heb met het programma gewerkt en naar het gedrag van de leerlingen gekeken. De twijfels die de leerkrachten hebben uitgesproken heb ik zelf ook. Het derde punt dat de twijfels ondersteund is het feit dat er inmiddels al drie jaar met het programma gewerkt wordt op deze school. En Leo Pauw beschrijft in zijn 'Proefschrift Vreedzame School'(2013) dat op de scholen die hij onderzocht heeft na drie jaar duidelijk effect te zien is op het gedrag van de leerlingen. De leerkrachten op die scholen geven aan dat de leerlingen rustiger en verantwoordelijker zijn. Daarnaast gaan ze respectvoller met elkaar om, houden zich beter aan de afspraken, hebben minder conflicten en verwoorden dingen beter (Pauw, 2013). Op Brede School Merenwijk is geen sprake van dit gedrag, afgaande op de ervaringen van de leerkrachten en mijzelf. Het eerder genoemde **microsysteem** bevindt zich in de binnenste laag van het model. Een persoon wordt volgens deze systeemtheorie beïnvloed door zijn directe omgeving waarin face-to-face contact

is, zoals het gezin en school (Rigter, 2010). De personen die zich binnen dit systeem bevinden zoals ouders, leerkrachten en vrienden hebben direct invloed op het kind. Het kind heeft een bepaalde relatie met deze personen (Rigter, 2010). Een microsysteem staat niet op zichzelf, maar wordt beïnvloed door de drie systeemlagen eromheen die hierboven beschreven staan en in de afbeelding te zien zijn. In de thuissituatie speelt het probleem zich ook af omdat ze van de ouders waarden en normen meekrijgen.

Er is een vermoeden dat dit probleem aanwezig is doordat er van de kinderen in verschillende omgevingen (de microsystemen) ander gedrag wordt verwacht, zoals andere leerlingen uit onderzoek volgens het boek van Baan en Tuk (2008) ook signaleren. En zoals in Hartevelts (2014) onderzoek ook gesignaleerd wordt door de leerkrachten. Het probleem uit zich dus in het gedrag van de leerlingen dat is opgemerkt door de leerkrachten. En het wordt op dit moment opgemerkt omdat er inmiddels een aantal jaar met het programma gewerkt wordt en te verwachten is dat het in het gedrag van de kinderen terug te zien is (Pauw, 2013). De leerkrachten valt het op tijdens de klassikale momenten en tijdens het buitenspelen onder schooltijd. Hier zouden bijvoorbeeld conflicten volgens bepaalde stappen opgelost moeten worden, maar dat is voor de kinderen zelf nog erg moeilijk. Vaardigheden worden geleerd in 'vreedzame schoollessen' aan de hand van de volgende thema's: 'We horen bij elkaar', 'We lossen conflicten zelf op', 'We hebben oor voor elkaar', 'We hebben hart voor elkaar', 'We dragen allemaal een steentje bij', 'We zijn allemaal anders' (Pauw, 2013). Het onderzoek is gericht op de volgende twee principes uit De Vreedzame School: conflictoplossing en prosociaal gedrag. De hierboven genoemde thema's zijn in het programma gekoppeld aan deze principes (Pauw, 2013).

1.5 Doelgroep

Jaimy Hartevelt geeft in haar rapport (2014) aan dat veel ouders in de wijk binnen de kwetsbare groepen vallen, omdat ze laag opgeleid en/of werkloos zijn. Door de kwetsbare positie van de gezinnen leidt dit soms tot een opeenstapeling van problemen, zoals geldzorgen, opvoedproblemen en psychosociale problemen (Hartevelt, 2014). Daarnaast bestaat er bij de ouders geen duidelijk beeld van gewenst gedrag en houden zij hun kinderen niet goed in de gaten (Hartevelt, 2014). Op Brede School Merenwijk zijn er 22 nationaliteiten aanwezig (Brede School Merenwijk, 2014). Dit betekent dat veel kinderen naar school komen met andere gewoontes, culturele gebruiken en normen en waarden. Het zijn namelijk religie, cultuur, opleiding en sociale klasse van het gezin die de kaders voor de opvoeding vormen (Baan & Tuk, 2008).

Het gedrag dat de kinderen op deze school vertonen, is opvallend te noemen. Tijdens pauzes was er regelmatig ruzie tussen kinderen, waarbij soms ook fysiek en/of verbaal geweld wordt gebruikt. Tijdens activiteiten van het kinderwerk valt het op dat kinderen zich snel achtergesteld voelen, zich niet kunnen inleven in andere kinderen, weinig waardering voor hun eigen werk hebben en pestgedrag vertonen (Hartevelt, 2014).

Relevantie voor de organisatie

Voor de organisatie Brede School Merenwijk is het relevant dat ik dit onderzoek ga uitvoeren omdat het een vraag is die bij leerkrachten speelt. Daarnaast zal het ten goede komen aan het contact met

ouders en het gedrag van kinderen. Omdat ouders meegenomen worden in dit onderzoek en gevraagd zal worden naar hun opvoeding en kennis over De Vreedzame School wordt er geïnvesteerd in de betrokkenheid van de ouders. Na dit onderzoek kan het zijn dat de ouders die meegewerkt hebben meer betrokken zijn.

Beroepsrelevantie

Een pedagoog is een professional die systematisch kennis heeft van kinderen, hun ontwikkeling en het opvoedingsproces opgedaan door pedagogiek te studeren (Janssen, 2011). En pedagogiek is te definiëren als: *“de toegepaste wetenschap die in kaart brengt hoe het proces verloopt dat zich tussen kinderen en volwassenen (ouders en andere opvoeders) afspeelt en dat kinderen helpt en stimuleert zich te ontwikkelen tot volwassenen die verantwoordelijkheid kunnen nemen voor zichzelf en voor anderen.”* (Janssen, 2011, p.19-20). Pedagogen werken dus met opvoeders en kinderen. En voor pedagogen betekent dit dat kinderen en ouders meer snappen van de samenleving en wat er van hen verwacht wordt hierbinnen zodra ze De Vreedzame School begrijpen. Het kan zijn dat kinderen meer hetzelfde gedrag laten zien in de omgeving van school en in de thuisomgeving omdat binnen deze beide milieus de normen en waarden overeenkomen (Pauw & Verhoeff, 2012). Ik zie ook een werkmogelijkheid voor een pedagoog binnen een Vreedzame School. Zoals Pauw (2011) zegt, *“De ontwikkeling van kinderen is afhankelijk van de aansluiting van de school, het gezin en de straat op elkaar”* (p.18). En omdat een pedagoog kennis heeft van opvoeding in thuis- en schoolsituaties kan hij/zij de afstemming hiertussen waarborgen of leerkrachten ondersteunen bij het werken met het programma.

2 Literatuuronderzoek

2.1 Programma De Vreedzame School

De Vreedzame School is een pedagogisch programma voor basisscholen. Volgens het NJI is het programma 'effectief volgens sterke aanwijzingen' (NJI, 2012). Hiermee streeft de school ernaar als democratische gemeenschap te werk te gaan. Met als kerndoel: "We willen kinderen een stem geven en hen actief kunnen aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor hun omgeving, de schoolgemeenschap en de omgeving (Pauw & Verhoeff, 2012)." Naast het kerndoel zijn er ook doelen gesteld op leerkrachtniveau en leerlingniveau. Het doel voor de leerkrachten is: 'de onzekerheid en handelingsverlegenheid met betrekking tot het veranderende gedrag van de kinderen te verminderen'. Op leerlingniveau is het volgende doel gesteld: 'Een bijdrage leveren aan de maatschappelijke en persoonlijke vorming (Pauw, 2013).' Om hieraan een bijdrage te kunnen leveren zouden de volgende doelen eraan bij kunnen dragen dat de leerlingen actieve democratische burgers worden:

- 'Kinderen zo goed mogelijk voorbereiden op deelname aan onze (democratische) samenleving (Pauw & Verhoeff, 2012).' De basis hiervan ligt in de erkenning van verschillen.
- 'Kinderen opvoeden tot verantwoordelijke en actieve leden van de gemeenschap.' (Pauw & Verhoeff, 2012). Volgens de theorie is het dan van belang dat de kinderen initiatiefrijk, zorgzaam en betrokken zijn bij de gemeenschap waar ze deel van uitmaken.
- Ook is het volgens deze theorie belangrijk dat de kracht van de kinderen benut en versterkt wordt. De kinderen krijgen een stem binnen De Vreedzame School en er wordt hen geleerd die op een verantwoordelijke manier te gebruiken (Pauw & Verhoeff, 2012).

Naast het thema 'ontwikkelen van democratisch burgerschap' staat ook het ontwikkelen van sociale competenties centraal (NJI, 2012). Hierin leren zowel leerkrachten als kinderen conflicten constructief op te lossen, krijgen kinderen een stem en worden zij betrokken bij en leren ze verantwoordelijkheid dragen voor het sociale klimaat in de democratische gemeenschap van school (Pauw, 2013). In het onderzoek zijn twee thema's uitgelicht: conflicten oplossen en prosociaal gedrag.

Het oplossen van conflicten op een constructieve manier is een vaardigheid die kinderen stapsgewijs leidt naar de oplossing van het conflict. Daarnaast is het vertonen van prosociaal gedrag een principe waar bij De Vreedzame School ook aandacht aan wordt besteed en wat ook geïntegreerd kan raken in het gedrag van kinderen. Dit zijn vaardigheden die buiten school ook simpel toegepast kunnen worden en is daarom onderzocht. Deze principes sluiten aan bij de doelen "leerlingen lossen conflicten constructief op" en prosociaal gedrag sluit aan bij "leerlingen nemen verantwoordelijkheid voor elkaar en voor de gemeenschap." en "leerlingen nemen een open houding aan tegenover verschillen tussen mensen." (NJI, 2012).

In zijn proefschrift beschrijft Leo Pauw (2013) de volgende resultaten over conflictoplossing: *"De meest sprekende resultaten waren dat leerlingen de mediatie- en onderhandelingsprocedures leren, die kennis ook vasthouden na een jaar en dat ze die procedures ook toepassen in hun eigen conflicten"*

en die van anderen. Bovendien bleek er transfer op te treden naar situaties buiten de klas, zoals schoolplein, lunchruimte en thuis.” (p.90). Met betrekking tot conflictoplossing is dus de transfer naar thuis, die Pauw beschrijft, onderzocht.

Prosociaal gedrag wordt in de theorie wordt benadrukt dat het toeneemt zodra er gewerkt wordt met een programma dat gericht is op de ontwikkeling van sociale competenties (Pauw, 2013). Met prosociaal gedrag wordt bedoelt; *gedrag dat zich uit in het beschikken over sociale en emotionele competenties (Pauw, 2013). Hierbij kan gedacht worden aan geven om anderen, generositeit en vriendelijkheid (Eisenberg, Mussen, 1989).* Leo Pauw (2013) beschrijft dat na onderzoek aangenomen kan worden dat prosociaal gedrag van leerlingen positief beïnvloed wordt door de leerlingen een stem te geven, een plek binnen de klas en school te geven voor leerling participatie. Op die manier kunnen leerlingen oefenen met het nemen van verantwoordelijkheid.

2.2 Burgerschapsvorming in het onderwijs en thuis

Leo Pauw (2013) beschrijft in zijn proefschrift burgerschapsvorming als de aandacht die er in school is voor de pedagogische opdracht, het gedrag van de kinderen en de overdracht van waarden en normen. Berding en Pols (2009) formuleren de volgende definitie: *“De school is een pedagogische institutie ‘tussen’ gezin en maatschappij in en laat de kinderen kennismaken met ‘de wereld’ in een gefilterde vorm”(2009).* Ze stellen in hun boek twee voorwaarden voor burgerschapsopvoeding:

1. Erkennen van verschillen, bijvoorbeeld op cultureel gebied. De inzet van de school moet niet zijn deze verschillen weg te werken, maar juist leren er op een actieve en constructieve manier mee om te gaan. Gezien het feit dat Slaaghwijk een multiculturele wijk is en die multiculturaliteit ook terug te zien is op Brede School Merenwijk, is het van belang dat de kinderen leren omgaan met elkaars verschillen. Dit komt terug in het principe van conflictoplossing, waar dit onderzoek onder andere op gericht is. Aandacht voor elkaars verschillen wordt ook besteed in de lessen uitgaande van het principe prosociaal gedrag. Het tweede principe dat onderzocht wordt.
2. De school moet zoveel mogelijk worden ingericht en georganiseerd als een democratische institutie. In het boek worden de criteria van Dewey aangehaald waarmee het democratisch gehalte in een school kan worden gemeten:
 - Is er sprake van zo veel mogelijk open communicatie met zoveel mogelijk mensen?
 - Is erkenning van belangen van anderen aanwezig en wordt daar rekening mee gehouden in het handelen?

Burgerschap is een nieuw onderwijsdoel. Samenwerking tussen ouders en school is hierbij erg van belang. Ouders en school moeten hierover in gesprek raken en blijven met elkaar (Baan & Tuk, 2008). Leerkrachten gaven in het onderzoek van Hartevelt (2014) aan dat dit niet gebeurt. Zij vinden dat ouders meer bij de aanpak betrokken moeten worden. Van de thuissituatie wordt dus ook afstemming verwacht. Dit is terug te zien in de opvoedingsstijl. Micha de Winter (2004) is groot voorstander van de autoritatieve opvoedingsstijl. Hij noemt dit ‘het democratische gezin’. In dit gezin wordt de basis gelegd voor een burger die oog heeft voor de samenleving. Deze opvoedstijl sluit dan ook het beste aan bij het ontwikkelen van een democratische burger (Baan & Tuk, 2008).

Overeenstemming tussen thuis en school is dus van belang (Dijken, 2009). Dit is ook meegenomen in het onderzoek en gericht aan de ouders gevraagd tijdens de interviews.

2.3 Ouders en school

Zoals in het verdrag van de rechten van het kind (Kinderrechten, z.d.) te lezen is, hebben ouders de verantwoordelijkheid ook een kind. Ook De Vreedzame School zegt dit en benadrukt dat er tussen ouders en school een vorm van 'partnership' moet zijn. Volgens de theorie van De Vreedzame School worden er meerdere momenten georganiseerd voor ouders om betrokken te raken en blijven bij het programma (Pauw, 2014). Op de website van De Vreedzame School is te lezen dat er ouderavonden en workshops beschikbaar zijn binnen het programma. Betrokkenheid van ouders bij het programma wordt dus gestimuleerd. In meerdere onderzoeken wordt benadrukt dat het ook belangrijk is dat school en ouders contact hebben over het kind.

Smit, Driessen en Slegers (2005) beschrijven in hun artikel *'Relationships between parents of ethnic minority children, schools and supporting institutions in the local community - some ideas for the future'* dat op het moment dat de uitgangspunten van de school ook in de thuissituatie door de ouders worden toegepast, versterkt dat het effect op het gedrag van de kinderen en bereik je het maximale. Hiervoor is dus een dialoog nodig waarin gesproken wordt over de toepassing van de principes en het merkbare effect ervan in het gedrag van de kinderen (Smit, e.a. 2005). Ook Dijken (2009) kwam tot conclusie in haar onderzoek dat thuis en school beide een democratische opvoeding zouden moeten hanteren om democratisch burgerschap te bevorderen. Afstemming hiertussen is dus van belang (Dijken, 2009). Pauw zegt in zijn proefschrift (2013) dat het aannemelijk lijkt dat op scholen in wijken waar gezinnen leven die de uitgangspunten niet ondersteunen en een andere opvoedingsstijl hanteren dan die op school gehanteerd wordt minder succesvol zal zijn dan wanneer deze twee stijlen wel overeenkomen. De opvoedingsstijl die door De Vreedzame School gehanteerd wordt, is een democratische opvoedingsstijl (Pauw & Verhoeff, 2012). In de literatuur van De Vreedzame School wordt verder niet gesproken over concrete acties die ouders thuis toe moeten passen om die afstemming te realiseren. Het enige dat dus van belang blijkt, is dat er een democratische opvoeding gehanteerd wordt. Een democratische opvoeding gaat volgens Janssen (2011) uit van wederzijds respect en hierbij zijn de volgende punten van belang:

- Ouders bespreken veel met hun kinderen;
- Ouders luisteren naar hun kinderen;
- Ouders betrekken hun kinderen in het nemen van besluiten;
- Ouders en kinderen zijn gelijkwaardig (Janssen, 2011, p.23).

Het praktijkprobleem is dat het niet zeker is of de principes en vaardigheden van het programma De Vreedzame School op Brede School Merenwijk beklijft en dus terug te zien is in het gedrag van de kinderen. De afstemming tussen school en thuis, is in dit onderzoek onderzocht door met kinderen en ouders te praten over de principes conflictoplossing en prosociaal gedrag en te verdiepen in het gedrag op deze gebieden in de thuissituatie en te vragen naar de verschillen tussen thuis en school.

2.4 Burgerschapsvorming internationaal

Een programma dat te vergelijken is met De Vreedzame School omdat het ook uitgaat van het maatschappelijke waarden en normen, maar dan verspreid is over verschillende landen is 'Education for Democratic Citizenship' (EDC).

Council of Europe heeft het programma Education for Democratic Citizenship vastgelegd. EDC is in 1997 opgestart als project door Council for Cultural Co-Operation (CDCC). Met dit internationale project wilde de CDCC er achter komen welke waarden en vaardigheden men moet bezitten om participerende burgers van de maatschappij te zijn en hoe ze dit kunnen doorgeven aan andere mensen (Duerr, Spajic-Vrkas & Martins, 2000). Het project is in 1998 opgenomen in het actieplan van Heads of State and Government of the Council of Europe, om mensen bewust te maken van hun rechten en verantwoordelijkheden in een democratische samenleving. Hierbij worden bestaande netwerken geactiveerd en het voor jonge mensen mogelijk gemaakt om te participeren in de maatschappij (Duerr et. al, 2000).

EDC gaat uit van drie doelstellingen:

1. EDC streeft naar het versterken van de kennis, vaardigheden en competenties die nodig zijn om actief te participeren in een democratische maatschappij
2. Ook streeft het naar het creëren van mogelijkheden voor: gesprek en redeneren, conflictoplossing en overeenstemming, communicatie en interactie
3. Het laatste streven is het stimuleren van bewustwording van rechten en verantwoordelijkheden, normen en waarden in gedrag en ethische en morele problemen binnen de samenleving (Duerr et. al, 2000).

Om deze doelstellingen te bereiken bestaat het EDC proces uit drie dimensies:

- Een *cognitieve dimensie*: het verwerven van ideeën, concepten en systemen.
- Een *sociale dimensie*: de mogelijkheid om democratie uit te voeren in de praktijk in verschillende vormen en in alle levensfasen (als kind, adolescent, volwassene).
- Een *affectieve dimensie*: het herkennen en eigen maken van waarden (Duerr et. al, 2000).

In Engeland wordt door de overheid gewerkt met het programma “Every Child Matters: Change for children” (Government, 2004). Dit is een programma waarmee de overheid het volgende doel wil bereiken: ervoor zorgen dat elk kind de kans krijgt gezond te zijn, veilig op te groeien, blij te zijn en te presteren, een positieve bijdrage te kunnen leveren en economisch welzijn kan bereiken (Government, 2004).

3 Onderzoeksvraag en onderzoeksmethode

3.1 Onderzoeksvraag

In hoeverre zijn de principes prosociaal gedrag en conflictoplossing van De Vreedzame School bij de leerlingen van groep 6 tot en met 8 van Brede School Merenwijk terug te zien in het gedrag op school en thuis?

3.1.1 Onderzoeksdoel

Met dit onderzoek wil Brede School Merenwijk inzicht krijgen in de mate waarin De Vreedzame School principes conflictoplossing en prosociaal gedrag en bijbehorende vaardigheden terug te zien zijn in het gedrag van de leerlingen op school en thuis. Brede School Merenwijk wil weten hoe conflictoplossing en prosociaal gedrag in de schoolomgeving en de thuisomgeving uitgevoerd worden door de kinderen en terug te zien zijn in hun gedrag.

3.1.2 Deelvragen

- Welk prosociaal gedrag zien ouders thuis bij leerlingen van groepen 6, 7 en 8?
- Welk prosociaal gedrag zien leerlingen bij zichzelf thuis en op school?
- Welke conflictoplossingvaardigheden zien ouders thuis bij de kinderen van groepen 6, 7 en 8?
- Welke conflictoplossing vaardigheden zien de leerlingen bij zichzelf thuis en op school?
- In hoeverre zijn die twee principes conflictoplossing en prosociaal gedrag terug te zien in de opvoeding van de ouders volgens de leerlingen en de ouders?
- Wat nemen leerlingen mee naar huis aan vaardigheden die ze op school leren, met betrekking tot prosociaal gedrag en conflictoplossing?

3.2 Onderzoeksmethode

3.2.1 Onderzoekbenadering

Dit is een kwalitatief beschrijvend onderzoek. Een kwalitatief onderzoek is een onderzoek waarbij de vraagstelling open en globaal is. De onderzoeker is kennisverzamelaar en haalt die kennis van binnenuit, dicht op het probleem. Hiermee wil de onderzoeker uiteindelijk het probleem begrijpen en beschrijven door betrokken en subjectief te onderzoeken (Migchelbrink, 2012). Een beschrijvend onderzoek houdt in dat de onderzoeker een praktijksituatie of thema in kaart wil brengen. Hierbij gaat de onderzoeker op zoek naar hoe iets in elkaar zit (v.d. Donk & v. Lanen, 2011).

Passend bij de kwalitatieve benadering is gekozen voor het houden van interviews om de informatie te verzamelen. De respondenten zijn op een willekeurige manier uitgezocht. Kinderen zijn willekeurig met gesloten ogen van de namenlijsten van groepen 6 tot en met 8 gekozen en de ouders van willekeurige kinderen uit dezelfde groepen zijn geïnterviewd. De ouders waarmee gesproken is zijn

dus niet per definitie ook de ouders van de kinderen die geïnterviewd zijn. In totaal zijn er tien kinderen en zes ouders geïnterviewd van Brede School Merenwijk.

Zodra de principes van De Vreedzame School ook thuis vragen. Door te kiezen voor interviewen is er ook de gelegenheid door te vragen om volledige antwoorden te krijgen die bruikbaar zijn voor het onderzoek. Zowel de ouders als de kinderen zijn individueel geïnterviewd (v.d. Donk & v. Lanen, 2011).

3.2.2 Verantwoording dataverzameling en verwerking data

De interviews zijn allemaal opgenomen en vervolgens gecodeerd in een schema, dit is te vinden in de bijlagen. Op die manier staan de antwoorden van elk kind en elke ouder overzichtelijk naast elkaar en kunnen er gemakkelijk antwoorden op de onderzoeksvragen geformuleerd en conclusies getrokken worden. Uit het de interviews met de ouders zijn gedragingen die zij noemen van hun kinderen gestructureerd en schematisch genoteerd om vervolgens aan te geven hoeveel ouders hetzelfde (soort) antwoord hebben gegeven, dit is een manier van open coderen (v.d. Donk & v. Lanen, 2011). In de verwerking van de resultaten worden de punten die bij een democratische opvoeding horen, zoals beschreven is in hoofdstuk 2.3 gelegd naast de antwoorden van ouders met betrekking tot hun opvoeding om de overeenkomsten en verschillen in kaart te brengen.

3.2.3 Betrouwbaarheid en validiteit

Een betrouwbaar uitgevoerd onderzoek houdt in dat wanneer het onderzoek een volgende keer op dezelfde manier wordt uitgevoerd, er dezelfde resultaten uitkomen (v. der Donk & v. Lanen, 2011). Met validiteit wordt bedoeld dat er moet worden gecontroleerd of de onderzoeker wel onderzoekt wat hij/zij wil onderzoeken en er niet wordt afgeweken van het oorspronkelijke doel (v. der Donk & v. Lanen, 2011). Hiermee wordt de kwaliteit van het onderzoek gewaarborgd. Gedurende het onderzoek is er nauwkeurig omgegaan met de verzamelde data. De data is verzameld vanuit het begrip triangulatie (v. der Donk & v. Lanen, 2011). Dat houdt in dat data is verzameld vanuit verschillende dataverzamelingstechnieken (literatuurstudie en interviews). De interviews hebben in een apart lokaal plaatsgevonden en waren een-op-een waardoor de respondenten niet beïnvloed konden worden door omgevingsfactoren. Daarnaast is er gebruik gemaakt van vooraf opgestelde vragenlijsten. Hierdoor is aan elke respondent hetzelfde gevraagd. Het onderzoek leidt uiteindelijk tot een beroepsproduct dat in de praktijk ingezet wordt. Dit zal in de vorm van een folder zijn voor de leerkrachten. Zij geven deze aan de ouders. De folderen bevat tips om zelf De Vreedzame School toe te passen in de opvoeding.

3.2.4 Relevantie

Het is wettelijk bepaald dat onderwijs de taak heeft aandacht te besteden aan (sociale) vorming (Onderwijsraad, 2010). In 2003 heeft de onderwijsraad geadviseerd dat burgerschap bevorderd moet worden door scholen. Burgerschapsvorming moet volgens de onderwijsraad opgenomen worden in kerndoelen, eindtermen en de kwalificatiestructuur (Onderwijsraad, 2010). Dit advies is grotendeels uitgevoerd en is samen met het bevorderen van sociale integratie wettelijk vastgelegd. Brede School

Merenwijk geeft hier invulling aan door te werken met het programma De Vreedzame School, dat burgerschapsvorming als uitgangspunt heeft.

Micha de Winter (2004) zegt hier in de theorie van De Vreedzame School het volgende over: *“Zodra de principes van De Vreedzame School ook thuis toegepast worden en de kinderen dus opgroeien met de waarden en normen die in de samenleving gelden, zullen zij zich meer ontwikkelen tot een actieve democratische burger (Winter, 2004, p.72).”* Zodra er meer actieve democratische burgers deelnemen aan de samenleving zal de democratische samenleving zich goed ontplooien. Volgens De Winter (2005) is opvoeding, het onderwijs en het jeugdbeleid te veel gericht op de persoonlijke belangen van de jeugdigen, waarbij de volgende opvoedingsdoelen centraal staan: het ontwikkelen van een eigen identiteit, het zelfstandig kunnen functioneren, gelukkig worden en het ontplooien van talenten. Om kinderen te ontwikkelen tot democratische burgers en de democratische samenleving in stand te kunnen houden moet het opvoedingsdoel ‘algemeen belang’ aan het rijtje toegevoegd worden (Winter, 2005).

Dewey stelt dat de democratie betrekking heeft op de kwaliteit van participatie, communicatie en interactie. En hoe meer mogelijkheden voor deze drie punten er zijn des te democratischer de samenleving wordt en des te meer er voor de kinderen te leren valt (Berding, Biesta & Miedema, 2003).

4 Resultaten

In de deelvragen en antwoorden op de deelvragen wordt gesproken over principes van De Vreedzame School. Hiermee worden twee principes bedoelt die uitgelicht worden in dit onderzoek: conflictoplossing en prosociaal gedrag.

4.1 Prosociaal gedrag thuis (ouders)

Welk prosociaal gedrag zien ouders thuis, bij kinderen van groepen 6, 7 en 8?

Om antwoord te kunnen geven op deze onderzoeksvraag, is in de interviews met de zes ouders gevraagd hoe hun kinderen zich gedragen naar andere mensen, of hun kind graag alleen is of liever met anderen om zich heen, hoe behulpzaam hun kind is en of het kind oog heeft voor zijn omgeving. Op de vragen die betrekking hadden tot prosociaal gedrag zijn veel verschillende antwoorden gegeven die moeilijk te clusteren zijn. De antwoorden van de ouders zijn hieronder te lezen. Het cijfer staat voor het aantal ouders dat dit antwoord gegeven heeft. Daarna wordt nog een aantal kanttekeningen gemaakt bij de gegeven antwoorden.

Genoemde eigenschappen	Aantal
Fatsoen	1
Beleefdheid	1
Vrij en gereserveerd	1
Samen spelen en delen	1
Lief en behulpzaam	1
Verlegen en sociaal	1
Speelt met anderen	3
Speel alleen en met anderen	3
Oog voor omgeving	Ja: 5 Soms: 1

Tabel 1 Prosociaal gedrag, interview ouders

Uit de interviews met ouders blijkt dat de kinderen regelmatig prosociaal gedrag thuis laten zien. Ouders benoemen verschillende vormen van prosociaal gedrag. Het meest door ouders benoemd prosociaal gedrag (6 keer) was vredig kunnen spelen (alleen en met anderen). Een ouder benoemde samen spelen en delen als vorm van prosociaal gedrag.

“Ze heeft veel vriendinnen en geen conflicten. Haar gedrag is vreedzaam, samen spelen en delen”

ouder over prosociaal gedrag

Een andere ouder vertelde dat haar kind verlegen is in eerste instantie, maar wel met iedereen praat en dus sociaal is. Oog hebben voor de omgeving, voor de mensen en voor de ruimte waar iemand zich in bevindt, heeft ook betrekking op prosociaal gedrag. Met name dan het omgaan met deze omgeving. Er is gevraagd in hoeverre het kind oog heeft voor deze omgeving. Zoals te zien is in de tabel hebben vijf ouders geantwoord dat hun kind oog heeft voor de omgeving.

Slechts twee van deze ouders gaven aan dat het kind gevraagd moest worden om hun omgeving op te ruimen of dat ze hieraan herinnerd moesten worden. Dat is letterlijk de omgeving waarin de personen zich bevinden. Wat betreft gedrag naar de mensen in de omgeving heeft een ouder verteld dat haar dochter bijvoorbeeld de boodschappen van de buurvrouw naar de galerij tilt.

“Gisteren liep de buurvrouw met haar boodschappen: ‘Ja mam, ik ben effe aan het helpen hoor’.” ouder over prosociaal gedrag

4.2 Prosociaal gedrag thuis (leerlingen)

Welk prosociaal gedrag zien leerlingen bij zichzelf op school en thuis?

Om voldoende informatie over prosociaal gedrag te krijgen, zijn er open vragen gesteld aan tien kinderen van groepen 6 tot en met 8, die betrekking hebben op de omgang met andere mensen, wat de kinderen belangrijk vinden in het omgaan met elkaar, het helpen van anderen en verplaatsen in een ander. Om de antwoorden overzichtelijk te maken zijn de resultaten in een tabel weergegeven en vervolgens verder toegelicht.

Op school	Aantal
Omgang met elkaar	
Hulp geven	3
Samen spelen	2
Lief zijn	2
Gaat eigen gang	1
Oor voor anderen	1
Hulp ontvangen	1
Vrienden worden	1
Samenwerken	1
Geen ruzie maken	1
Belangrijk in omgang	
Aardig zijn voor elkaar	5
Samen kan spelen	3
Mening ander accepteren	2
Ander iets gunnen	1
Vrienden hebben	1
Anderen helpen	
Met schoolwerk	3
Moet gevraagd worden	3
Iets doen voor ander	1
Ruzie oplossen	1

Thuis	Aantal
Omgang	
Samen dingen doen	3
Gezellige sfeer	3
Behulpzaamheid	
Helpen van een onbekende	1
Van een bekende	8
Ongevraagd	1
Gevraagd	2
Beloning	2
Geen beloning	7
Verplaatsen in ander	
Ja kan het kind	8
Weet niet of het dat kan	2

Tabel 2 + 3 Prosociaal gedrag, interview leerlingen

Op school

De hier bovenstaande tabel is een overzicht te zien van de antwoorden die leerlingen hebben gegeven met betrekking tot prosociaal gedrag op school en in de thuissituatie. Wat betreft omgaan met anderen benoemen de meeste leerlingen (3x) dat zij hulp geven aan anderen. Er zit nog een verschil in de antwoorden van de kinderen die gezegd hebben anderen te helpen, namelijk of de hulp uit hen zelf aangeboden wordt of dat het eerst gevraagd moet worden. Hierbij helpen de kinderen op school het meest met schoolwerk. Andere twee meest genoemde gedragingen waren; samen spelen en lief zijn (elk 2x). Prosociale gedragingen die een keer benoemd zijn; oor hebben voor een ander, hulp ontvangen, vrienden worden, samenwerken en geen ruziemaken. Dit is wel te herleiden naar De Vreedzame School. Omdat het uitgaat van vriendelijkheid en generositeit, begrippen die terugkomen in de beschrijving van het begrip 'prosociaal gedrag' in hoofdstuk 2. Maar één kind vertelde dat zij liever haar eigen gang gaat, dat is geen vorm van prosociaal gedrag.

Over wat kinderen van groepen 6 en 7/8 van Brede School Merenwijk belangrijk vinden met betrekking tot de omgang met anderen, komen de antwoorden meer overeen.

“Als je veel met elkaar omgaat, kan je vrienden met elkaar worden.”

leerling over prosociaal gedrag

Thuis

Wat betreft de omgang thuis met de gezinsleden zijn er door de kinderen twee dingen benoemd. Ten eerste de sfeer in huis, deze wordt gezellig bevonden. Daarnaast het samen dingen doen, van een film kijken en avondeten met het gezin tot uitstapjes maken in het weekend en in de vakanties. Het helpen van anderen is een volgend punt dat hoort bij prosociaal gedrag. Wel acht kinderen hebben gezegd dat zij een bekende, zoals een familielid of buurvrouw helpen. Eén kind vertelde dat zij onbekende mensen ook helpt vanuit zichzelf als zij ziet dat iemand hulp nodig heeft, een mevrouw in een rolstoel die ergens niet langs kon had ze geholpen.

Om erachter te komen of de kinderen belangeloos helpen, is gevraagd of ze voor hun hulp iets terugkrijgen. Twee kinderen gaven aan dat zij meestal wel iets kregen, zoals een snoepje. Maar evenals de andere negen kinderen gaven zij aan niet te helpen voor de beloning. Als ze deze niet zouden krijgen, zouden ze ook helpen. Het verplaatsen in een ander wordt ook onder de aandacht gebracht binnen De Vreedzame School. Zoals in de bovenstaande tabel te lezen is, gaven bijna alle kinderen aan zich te kunnen verplaatsen in een ander. Niet iedereen wist wat 'verplaatsen in een ander' betekende. Nadat ik hier een korte definitie van gaf, hebben zij wel verteld of ze dat wel of niet dachten te kunnen. Twee kinderen wisten niet te zeggen of ze zich konden verplaatsen in een ander. Maar een van deze twee kinderen zei wel dat ze een ander troost als hij of zij verdriet heeft.

*“Verplaatsen in een ander is dat je
het gevoel van anderen kan zien.”*

leerling over prosociaal gedrag

4.3 Conflictoplossing thuis (ouders)

Welke conflictoplossingvaardigheden zien de ouders thuis bij de leerlingen van groepen 6, 7 en 8?

Op de interviewvragen die gesteld zijn om deze deelvraag te kunnen beantwoorden, heeft een aantal ouders meerdere antwoorden gegeven. Daarom komt het uiteindelijke aantal niet precies op zes uit.

Eigen conflict	Aantal	Conflicten van anderen	Aantal
Afspraken maken / compromis stellen	2	Sussen	1
Eigen zin doordrukken	1	Uit laten praten	1
Opgeven	1	Uitleg geven	1
Ouder halen	1	Begrip voor ander willen hebben	1
Zelf oplossen	1	Geen conflicten thuis	1
Niet oplossen	1	Als eerste is begonnen, opkomen voor ander	1
“Stop houd op”	1		

Tabel 4 + 5 conflicten
oplossen, interview ouders

Eigen conflicten oplossen

Wat betreft het oplossen van eigen conflicten oplossen gaven ouders aan dat ze het meest (2x) afspraken maken en compromisstellen bij hun kinderen zien. Zo vertelde een moeder dat zij de tv uitzet zodra de kinderen een conflict hebben over wie er op de spelcomputer mag, totdat ze een afspraak hebben gemaakt wie er eerst mag spelen.

Afspraken maken of een compromis sluiten zijn begrippen die in De Vreedzame School terugkomen. De zin "Stop houd op" komt ook uit het programma. Een ouder vertelde dat dat in huis wel eens geroepen wordt door haar kind. Een andere ouder vertelde dat haar beide zoons, waarvan de oudste net naar de middelbare school is gegaan, toch eerst hun zin proberen door te drukken en ze beide om en om hun zin krijgen. Maar soms lukt het hen ook om een afspraak te maken.

Conflicten van anderen

Zoals te zien is in bovenstaande tabel is er door alle ouders een ander antwoord gegeven op de vraag hoe hun kind een conflict van andere oplost. Ouders benoemen: sussen, uit laten praten, uitleg geven, begrip voor anderen willen hebben, wie als eerst begonnen is om daarna voor de ander op te

komen. Er is een mooi voorbeeld gegeven door een moeder van een conflict oplossende situatie op De Vreedzame School-manier buiten school. Naast deze oplossingsvaardigheden die ouders hun kind zien toepassen, waren er ook ouders die aangaven dat er thuis geen conflicten zijn, of dat het oudste kind niet thuis is op het moment dat de twee jongere zusjes een conflict hebben.

“Een aantal jongens hadden ruzie tijdens voetbal. Mijn zoon is er tussen gesprongen om het op te lossen.”

ouder over conflictoplossing

4.4 Conflictoplossing op school en thuis (leerlingen)

Welke conflictoplossing vaardigheden zien de leerlingen bij zichzelf op school en thuis?

De tien geïnterviewde leerlingen hebben verschillende vaardigheden en handelingen genoemd die zij toepassen bij het oplossen van hun eigen conflicten en conflicten van anderen. Bij de vaardigheden die zij toepassen wordt onderscheid gemaakt tussen de school- en thuissituatie en tussen of het hun eigen conflict is of die van anderen.

Eigen conflict	Aantal	Conflicten van anderen	Aantal
	<i>School / Thuis</i>		<i>School / Thuis</i>
Gesprek aangaan	4 / 1	De Vreedzame School-manier	5 / 1
Afstand nemen	2 / 0	Sussen	2 / 0
Leerkracht of familielid halen	2 / 3	Niet helpen	1 / 1
Sorry zeggen	2 / 1	Helpen oplossen	1 / 1
Mediator halen	1 / 0	Geen sprake van ruzies	0 / 3
Vechten/fysiek worden	1 / 1		
Accepteren van verschil	1 / 0		
Zelf oplossing zoeken	0 / 2		
Afspraak maken	0 / 2		

Tabel 6 + 7 conflicten oplossen, interview kinderen

Eigen conflicten oplossen

Op school

De meeste leerlingen (4x) zeiden tijdens het interview bij dit onderwerp dat ze bij een conflict van henzelf het gesprek aangingen met de ander. De een wilde het dan graag snel oplossen en de ander stelt het moment van praten eerst uit. Hij/zij neemt bijvoorbeeld eerst afstand door weg te lopen en komt later terug om erover te praten, zo vertelde een kind. Waar de een later terugkomt om erover te praten gaf een ander aan dat zij ervoor kiest heel lang niet met degene waarmee ze ruzie heeft te

praten of eerst na te denken om vervolgens sorry te zeggen. De hulp van een mediator inschakelen, zoals wordt meegegeven bij De Vreedzame School, wordt maar door één kind toegepast. Er is ook antwoord gegeven dat niet past binnen de principes. Zoals vechten, dat door één kind genoemd werd.

Thuis

Wat het meest toegepast wordt door de leerlingen is het erbij halen van een leerkracht of familielid (2x op school, 3x thuis). Volgens De Vreedzame School moet er een mediator bij gehaald worden om te helpen, zodra kinderen er zelf niet uitkomen. Dat kan natuurlijk op school, maar thuis niet bij iedereen. En zodra er een leerkracht bijgehaald wordt, moet hij of zij doorverwijzen naar een mediator. Of dat vervolgens gedaan wordt is niet gevraagd.

Zoals in de tabel aangegeven wordt één kind fysiek, dit doet hij door een klap geven. Daar is in het gesprek nog op doorgevraagd of dat ook de manier is waarop hij een conflict met zijn zusje op wil lossen. Hij wil zijn zusje geen pijn doen, vertelde hij. Hij wilde het wel zelf op een vreedzame manier oplossen, zoals hij op school geleerd krijgt. Daarnaast zijn er twee kinderen die zelf op zoek gaan naar een oplossing voor het conflict. Meerdere kinderen gaven aan dat zij hun moeder of oudere zus er bij haalden, om het conflict op te laten lossen of om te helpen bij het oplossen, zoals een mediator daarvoor de taak op school heeft.

Conflicten van anderen

Op school

Bij het oplossen van conflicten tussen anderen is het weer een ander verhaal. Op school lossen vijf kinderen conflicten van anderen op door het op De Vreedzame School-manier te doen, zoals ze geleerd hebben. Twee kinderen willen de ruzie sussen door bijvoorbeeld te zeggen dat hetgeen waar een conflict over is niet zo belangrijk is, en dat het niet nodig is om daar een conflict over te hebben.

“Een mediator moet zelf het goede voorbeeld geven, dus geen ruzie maken.”

leerling over conflictoplossing

Thuis

Eén kind heeft gezegd thuis conflicten op te lossen op De Vreedzame School-manier. Dit kind is net mediator geworden. Zij zegt zelf thuis ook een beetje mediator te zijn. Als er een conflict is tussen haar zusjes volgt ze een aantal stappen van het stappenplan dat zij als mediator op school ook moet volgen. Daarnaast vertelden drie kinderen dat zij thuis geen ruzies hebben. Dit heeft bijvoorbeeld bij een kind te maken met het feit dat zij alleen met haar moeder woont en geen conflicten heeft met haar.

4.5 Prosociaal gedrag en conflictoplossing in opvoeding en in gedrag

In hoeverre zijn die twee principes terug te zien in de opvoeding van de ouders volgens de leerlingen en de ouders?

Wat nemen leerlingen mee naar huis aan vaardigheden die ze op school leren, met betrekking tot prosociaal gedrag en conflictoplossing?

Er is de leerlingen en de ouders gevraagd naar hoe de ouders handelen bij een conflict van hun kinderen. In de antwoorden zullen dan wel of niet overeenkomsten met De Vreedzame School te zien zijn. Eerst zal te lezen zijn wat de ouders volgens de leerlingen doen om conflicten wel of niet op te lossen. Daarna is tijdens de interviews nog ingezoomd op het prosociale gedrag van de kinderen. Kinderen is hierbij gevraagd hoe zij omgaan met klasgenoten en hun omgeving. Ook hebben zij nog een lijstje met stellingen ingevuld in hoeverre zij dat wel/niet doen. Ouders is bij dit onderwerp nog gevraagd wat zij hun kinderen meegeven met betrekking tot het vertonen van sociaal gedrag en het omgaan met hun omgeving en andere mensen.

Sommige ouders en kinderen gaven meer dan één antwoord. Daarom zal het aantal antwoorden bij de kinderen niet precies op tien uitkomen en bij de ouders niet precies op zes.

Prosociaal gedrag in opvoeding volgens leerlingen

Thuis is in ieder geval sprake van een goede sfeer. Alle kinderen hebben aangegeven dat het gezellig is. Verder helpen zij hun ouders regelmatig, zoals moeder met de boodschappen. Het wordt ze gevraagd door de ouders en dit vinden ze leuk of ze willen hun moeder graag helpen. Dat het uit het kind zelf komt is wel prosociaal te noemen. En dat een ouder het vraagt is een vorm van opvoeden tot prosociaal gedrag. Hier heeft de ouder een omgeving voor gecreëerd die hiertoe uitnodigt. De leerlingen zeggen aangemoedigd te zijn door ouders om:

- het belangrijk te vinden anderen te helpen;
- conflicten zo vaak mogelijk op een vreedzame manier op te willen lossen;
- altijd de waarheid te vertellen, ook wanneer die niet leuk is;
- het thuis tot een fijne plek willen maken;
- een ander kind probeert te helpen wanneer hij of zij verdrietig of stil is of gepest wordt;
- anderen kinderen te betrekken bij hun eigen bezigheid, zoals hun spel;
- graag samen te werken;
- een vriend te troosten.

En op 1 kind na:

- gevoelig te zijn voor het gevoel en de wil van anderen;
- respect voor anderen belangrijk te vinden en dit ook uit te spreken.

Prosociaal gedrag in opvoeding volgens ouders

Ouders zijn binnen hun opvoeding ook bezig met het meegeven van gedragingen die horen bij prosociaal gedrag. Drie ouders hebben genoemd dat zij respect belangrijk vinden en dat meegeven aan hun kinderen. Twee ouders spraken ook over beleefdheid naar andere mensen toe. Andere dingen die ouders meegeven aan hun kinderen, zijn bijvoorbeeld het altijd blijven praten en luisteren met en naar elkaar. Hierbij moet je de ander niet onderbreken en uit laten praten, zei een ouder. Een andere ouder vond het erg belangrijk dat zijn kinderen verschillen tussen mensen accepteren en proberen te begrijpen. Het is dan ook van belang hier over niet te discussiëren, zei hij. Ouders

werden vervolgens ook gevraagd of zij deze gedragingen ook terug zien bij hun kinderen. Vier ouders zagen dit inderdaad terug bij hun kinderen of krijgen het bijvoorbeeld ook van anderen te horen dat het kind zo beleefd is. Een ouder gaf aan dit niet altijd terug te zien in het gedrag van het kind. Het lukt dus niet altijd. Een andere ouder wist niet te vertellen of het terug te zien was in het gedrag. Om met de ouders nog wat dieper in te gaan op De Vreedzame School is de ouders gevraagd of zij zelf thuis ook bezig zijn met De Vreedzame School. Vier ouders gaven aan hier thuis inderdaad aandacht aan te besteden of overeenkomsten te zien tussen de eigen opvoeding en het programma. Een ouder gaf aan dat er thuis afspraken gemaakt worden door de kinderen zodra ze ergens niet uitkomen. Een volgende ouder vertelde dat zij en haar man hun kinderen betrekken bij het maken van besluiten voor het gezin, wat betreft uitstapjes en het eten bijvoorbeeld. Het verantwoordelijk stellen voor het eigen gedrag kwam ook terug in de opvoeding van een ouder. Bijvoorbeeld omtrent een conflict. Een ouder gaf ook aan thuis met haar kind te oefenen met De Vreedzame School en ziet dat het helpt dat thuis De Vreedzame School ook terugkomt in de opvoeding. Eén ouder vertelde er thuis helemaal niet mee bezig te zijn. Haar kind vertelt er thuis ook niets over, zo vertelde ze.

Conflictoplossing in opvoeding volgens leerlingen en ouders

Uit de tabel blijkt dat de meeste ouders zelf met een oplossing komen (4x). Dit is geen De Vreedzame School-manier om een conflict van kinderen op te lossen. Het 'Vragen aan beide kinderen wat gebeurd is' uit de tabel (3x), is wel een manier die toegepast wordt in De Vreedzame School, tijdens een mediatie. Hierbij laat de mediator de kinderen een voor een vertellen wat er gebeurd is en wat diegene dwarszit. 'Erover praten' lijkt op de bovenstaande optie maar is apart genoemd omdat het niet zeker is of het op dezelfde manier gedaan wordt.

Conflictoplossingsvaardigheden	Kinderen	Ouders
Vragen aan beide kinderen wat gebeurd is	3	-
Oplossing zoeken met kinderen samen	1	-
Ouder komt met oplossing	4	-
Kind moet afkoelen	1	1
Ouder laat kinderen zelf oplossen	1	3
Kinderen beide iets anders laten doen	1	-
Erover praten	2	2
Uitleg geven in discussie	-	1
Conflict lost zich vanzelf op	-	1
Ouder onwetend	-	1

Tabel 8 conflicten oplossen, interview kinderen + ouders

Twee ouders lieten blijken dat zij het erg belangrijk vinden dat er over veel gepraat wordt, ook op conflictmomenten. Eén ouder gaf aan dat zij over het conflict sprak met haar kinderen en dan vervolgens tegen de kinderen zegt dat ze geen ruzie moeten maken, omdat ze broer en zus zijn, en dat ze aardig moeten zijn voor elkaar. Het zelf naar een oplossing laten zoeken benadrukten ouders meer dan de kinderen. Een kind vertelde hier wel bij dat haar moeder vindt dat ze het zelf moeten kunnen oplossen, omdat ze nu groot genoeg zijn om dat zelf te kunnen en ze weten hoe het moet. Moeder negeert daarom het conflict en legt de verantwoordelijkheid voor de oplossing bij de kinderen neer. Het kind dat dit vertelde was de jongste van een gezin met nog twee oudere zussen. Wat betreft het 'uitleg geven in discussie' is genoemd door een moeder die sprak over haar jongste kind en de twee oudere broers. Ze gaf hierbij een voorbeeld. Het jongste kind is vaak sterk van haar eigen mening of kennis overtuigd en de twee

oudere broers kunnen haar moeilijk op andere gedachten brengen. Moeder geeft de broers dan mee dat ze het hun zusje moeten uitleggen hoe het zit. Hier wordt ook weer de verantwoordelijkheid bij de kinderen gelegd om tot een oplossing te komen. Vaak lost zo'n soort conflict zich vanzelf op, vertelde een moeder.

Eén ouder gaf aan binnen de opvoeding van hem en zijn vrouw niet te weten wat zij moeten doen als er een conflict is (in tabel 'ouder onwetend'). Zij zouden hier op de manier die binnen de cultuur vanzelfsprekend is mee om willen gaan, de oudste voor laten gaan en zijn zin geven. Binnen die cultuur is er namelijk sprake van hiërarchie en heeft de oudste meer gezag dan de jongste. In het geval van dit gezin zijn de twee oudste kinderen tweelingbroers en is dit dus geen oplossing.

“Mijn moeder laat ons afkoelen en sorry zeggen. Zo lost zij een conflict op.”

leerling over conflictoplossing

Wat verder nog in de gesprekken met de kinderen en de ouders naar voren kwam, was dat er thuis wel of niet gesproken wordt over De Vreedzame School. Zowel leerlingen als ouders gaven aan dat zij thuis niet echt bezig zijn met De Vreedzame School. Vier kinderen gaven aan het thuis soms te hebben over De Vreedzame School. Dit gaat dat voornamelijk over het feit dat het kind mediator is en wel of niet een conflict heeft opgelost. Bij de ouders is het opvallend dat twee ouders aangaven dat er in de eerste paar jaar, tijdens de implementatie van het programma, nog wel eens over gesproken werd thuis, maar inmiddels niet meer. De ouders gaven ook aan dat zij vanuit school ook niet veel te horen krijgen over het programma. Twee ouders gaven aan er wel wat meer over te weten, omdat ze in het begin meer geïnformeerd werden en omdat een van de ouders veel aanwezig is in het buurthuis en de school. Eén ouder vond het een goed idee als er meer aandacht aan besteed zou worden om het op te frissen en zodat het meegenomen kan worden in de eigen opvoeding.

Hieronder is in een tabel weergegeven welke gedragingen volgens de principes pro sociaal gedrag en conflictoplossing horen bij De Vreedzame School met daarnaast gedragingen die kinderen noemden bij deze onderwerpen.

	Volgens principes	Eigen gedrag thuis	Aantal
Pro sociaal gedrag	<i>Geven om anderen</i>	Samen dingen doen	3
	<i>Generositeit</i>	-	-
	<i>Vriendelijkheid</i>	Helpen van een onbekende	1
		Van een bekende	8
		Kan verplaatsen in ander	8
Conflictoplossing	<i>Eigen + andermans gevoelens herkennen</i>	Accepteren van verschil	0
	<i>Bewust van eigen denken en</i>	Afspraken maken	2

	<i>handelen</i>		
		Eigen zin doordrukken	1
		Opgeven	1
		Sorry zeggen	1
	<i>Gevolgen inzien en hanteren</i>	-	-
	<i>Mediator hulp</i>	Ouder halen	1

Tabel 9 principes mee naar huis

Uit deze tabel blijkt dat principes van De Vreedzame School wel gedeeltelijk terugkomen thuis. Zoals samen dingen doen (3x), helpen van anderen (9x), verplaatsen in een ander (8x), afspraken maken (2x), sorry zeggen (1x) en hulp halen (1x). Maar er worden ook vaardigheden toegepast waarmee geen link gelegd kan worden met De Vreedzame School zoals; eigen zin doordrukken en opgeven, beide worden 1 keer benoemd. Accepteren van verschil dat aansluit op het erkennen en herkennen van andermans gevoelens is niet in de thuissituatie genoemd. Verder zijn er ook geen gedragingen genoemd die te koppelen zijn aan generositeit en gevolgen inzien en hanteren.

5 Conclusie

In hoeverre zijn de principes prosociaal gedrag en conflictoplossing van De Vreedzame School bij de leerlingen van groep 6 tot en met 8 van Brede School Merenwijk terug te zien in het gedrag op school en thuis?

Er zal hier eerst per principe een conclusie getrokken worden en daarna zal er een duidelijk antwoord op de onderzoeksvraag gegeven worden.

Prosociaal gedrag

Gedrag is prosociaal zodra blijkt dat een kind beschikt over sociale en emotionele competenties (Pauw, 2013). Dat is terug te zien in het geven om anderen, generositeit en vriendelijkheid (Eisenberg, Mussen, 1989).

Er zijn niet heel opvallende resultaten uitgekomen bij dit onderwerp. Ouders vinden voornamelijk dat hun kinderen zich vriendelijk gedragen. Iets over hebben voor een ander, generositeit (onbaatzuchtigheid) is binnen dit onderzoek te koppelen aan het 'helpen van anderen'. De meeste kinderen helpen anderen, daarin zit nog wel de variatie of dat gevraagd moet worden of dat ze dat ongevraagd doen. Alle kinderen helpen mensen in hun omgeving. Een bekende van het kind., zoals de moeder, maar ook een onbekende zoals een mevrouw op straat. Alle kinderen vertelden dat zij hier niets voor terug wilden hebben. Dit is ook een vorm van generositeit en vriendelijkheid. Met betrekking tot het omgaan met anderen en wat daarbij belangrijk is, passend onder het beschikken over sociale en emotionele competenties (Pauw, 2013), noemde ieder kind positieve punten. Dat waren veel verschillende punten zoals een kind dat vond dat je een ander iets moest gunnen, ook al wil je het zelf graag. Dit is in te passen binnen de beschrijving van Eisenberg en Mussen bij het begrip prosociaal gedrag, waar gesproken wordt over generositeit. Een andere uiting van sociaal en emotioneel competent, zijn is het verplaatsen in een ander. "De gevoelens van een ander kunnen zien", zoals een kind mooi zei. Meer dan de helft van de kinderen zei zich te kunnen verplaatsen in een ander en soms zijn best te doen om zich voor te stellen hoe het voor een ander is. Daarnaast was 'De mening van een ander accepteren' een kenmerkende uitspraak die relateert aan De Vreedzame School. Een thema dat binnen De Vreedzame School behandeld wordt is 'Omgaan met verschillen' en dit ondersteunt de uitspraak van het kind.

Conflictoplossing

De vaardigheden die volgens de ouders worden ingezet door hun kind(eren) om conflicten op te lossen zijn niet erg in overeenstemming met vaardigheden die op De Vreedzame School geleerd worden. Slechts een aantal zijn wel te koppelen aan De Vreedzame School. Zoals het maken van afspraken en compromissen sluiten, het zelf willen oplossen, "Stop houd op" uitspreken zodra een ander te ver gaat en het uitleggen wat de ander bedoelt (verplaatsen in een ander vanuit De Vreedzame School (Pauw & Verhoeff, 2012). Wat daarnaast ook opvallend is, is dat kinderen hun eigen conflicten anders oplossen dan die van anderen. De antwoorden die door ouders gegeven zijn verschillen van elkaar.

Wat verder erg opvallend is, is dat slechts één kind heeft gezegd er een mediator bij te roepen als hij/zij op school zelf een conflict heeft. Dit is volgens De Vreedzame School dé manier waarop conflicten opgelost horen te worden als ze dat zelf niet kunnen (Pauw, 2013). Door de andere kinderen worden verschillende andere manieren toegepast om hun eigen conflict op te lossen, toch wordt eerder de leerkracht erbij gehaald dan een mediator. De leerkracht moet dan volgens Pauw (2013) weer doorverwijzen naar een mediator. Of dat gebeurt is niet duidelijk. In de thuissituatie is ook te zien dat er vaak een ouder persoon bijgehaald wordt. Drie van de geïnterviewde kinderen hebben gezegd er een familielid bij te halen. Waar op school toch de meeste kinderen zelf het gesprek zeggen aan te gaan, gebeurt dit thuis maar bij een kind. Wel zijn er twee kinderen die een afspraak maken als ze er niet uitkomen op een andere manier. Het maken van afspraken is ook iets dat terugkomt in het programma De Vreedzame School.

Een aantal kinderen past De Vreedzame School wel toe op school en thuis maar het is niet overtuigend te noemen. De ouders kwamen in de interviews ook met veel verschillende manieren om conflicten op te lossen. Vaak wordt er wel gepraat naar aanleiding van een conflict. Maar andere vaardigheden die horen bij het principe conflictoplossing van De Vreedzame School zoals afkoelen, de kinderen verantwoordelijkheid geven het zelf op te lossen of samen met de kinderen op zoek gaan naar een oplossing (waarbij de ouder als mediator gezien kan worden) worden door de ouders niet vaak toegepast. De helft van de geïnterviewde ouders gaf aan zelf met een oplossing te komen. Conflicten oplossen zoals bij De Vreedzame School wordt gedaan, komt dus niet terug in de opvoeding van de ouders waarmee gesproken is. De manier van oplossen van conflicten die ouders toepassen, heeft te maken met de opvoedstijl die gehanteerd wordt. De Vreedzame School hanteert een democratische opvoedingsstijl en spreekt over het belang van een overeenkomst met de opvoedingsstijl thuis. In het gunstigste geval wordt daar ook een democratische opvoedingsstijl gehanteerd (Pauw, 2013). Punten die in de gesprekken met de ouders overeenkomen met uitgangspunten van een democratische opvoedingsstijl zijn het veel bespreken met de kinderen en het luisteren naar de kinderen (Janssen, 2011).

Er is niet zoveel bekend in het kader van wat je mag verwachten van ouders met betrekking tot vreedzame principes, daar is in de literatuur weinig of niets over te vinden. Maar het meest relevante in dit kader is dus om te kijken naar wat men mag verwachten van ouders als het gaat om democratische opvoeding. Bij alle ouders zijn hier wel overeenkomsten mee te vinden. Maar vijf van de zes geïnterviewde ouders zijn niet bewust bezig met De Vreedzame School binnen hun opvoeding. Eén ouder gaf aan er thuis bewust mee bezig te zijn binnen haar opvoeding. Tijdens het gesprek bleek zij ook veel te weten over het programma, in tegenstelling tot andere ouders.

Eindconclusie antwoord op de onderzoeksvraag

De kinderen nemen het niet vanzelfsprekend mee en ouders worden niet veel geïnformeerd over De Vreedzame School. De principes worden niet bewust door de kinderen meegenomen en toegepast in de thuissituatie. Er vindt ook onvoldoende uitwisseling plaats tussen school en thuis met betrekking tot De Vreedzame School, waardoor ouders er ook niet bewust mee bezig zijn binnen hun opvoeding. Ouders hebben aangegeven hier vanuit de school en kinderen weinig tot geen informatie te krijgen over het programma.

6 Aanbevelingen

In de conclusie is te lezen dat zowel de kinderen als de ouders thuis over het algemeen niet bewust bezig zijn met De Vreedzame School. Kinderen nemen het dus niet automatisch mee naar huis in hun gedrag en gaan er geen gesprek over aan met hun ouders. Ouders worden niet via hun kinderen geïnformeerd en gaven daarnaast ook aan op dit moment niet veel informatie van school te krijgen over De Vreedzame School. De ouders weten te weinig om hun eigen opvoedstijl aan te laten sluiten bij die van de school. Ouders moeten daarom meer geïnformeerd worden, in de vorm van voorlichting aan ouders over de manier van opvoeden op school. Zodat ze dat in de eigen opvoeding ook kunnen toepassen. Om ouders zoveel mogelijk tegemoet te komen en het hen zo gemakkelijk mogelijk te maken, kan dit het beste in de vorm van een folder. Deze kan uitgedeeld worden op momenten dat de ouders op school zijn en er contact is tussen de leerkracht en de ouder. Op deze manier hoeven ouders niet apart in te schrijven of naar school te komen voor bijvoorbeeld een workshop. De kans dat dat gebeurt is niet groot, sprekend uit eerdere ervaringen. Via een folder blijft het laagdrempelig en kan de leerkracht een gesprek aanknopen over het onderwerp 'De Vreedzame School en opvoeding'. Daarnaast kan De Vreedzame School en opvoeding ook thema worden bij de oudercorner. Een ontmoetingsplek voor ouders om informatie uit te wisselen en ervaringen te delen over opvoeding en andere onderwerpen in het bijzijn van een onderwijsprofessional. Hier kan ook gezorgd worden voor verdieping op De Vreedzame School in combinatie met de opvoeding thuis. Dit moet dan duidelijk gemaakt worden naar de ouders, dat is op dit moment niet duidelijk bleek uit het gesprek met een ouder. De ouderkamer wordt door haar in ieder geval gezien als een informele plek om koffie te drinken. Daar ligt ook verantwoordelijkheid bij de andere leerkrachten. Zodra zij het gesprek aangaan met ouders over De Vreedzame School en opvoeding, bijvoorbeeld aan de hand van de folder, kunnen zij verwijzen naar de oudercorner voor meer informatie.

7 Discussie

7.1 Kritische reflectie op het onderzoek

In het begin van het onderzoeksproces was het lastig om de juiste insteek te vinden. Het onderwerp was snel duidelijk, maar hoe ik dit wilde gaan onderzoeken en hoe de ouders hierbij betrokken konden worden was lastig te bepalen. Daarom is de richting ook een aantal keer veranderd voordat er voor deze uiteindelijke richting gekozen is. Het was lastig een manier te vinden waarop de thuissituatie meegenomen kon worden zonder al te diep op deze thuissituatie in te hoeven gaan. Het onderzoek moest niet te groot worden. Daarnaast wilde ik er achter komen welk vreedzaam gedrag er te zien is met betrekking tot conflictoplossing en prosociaal gedrag. Het lijkt dan logisch om gedrag te observeren, maar het was moeilijk te bepalen welke kinderen er dan geobserveerd zouden worden en op welke momenten. Observeren in de thuissituatie leek ook niet te realiseren, omdat je dan te maken hebt met sociaal gewenst gedrag en persoonlijk vond ik het niet fijn om binnen privéterrein te gaan observeren. Uiteindelijk is er dan ook voor gekozen om alleen interviews te doen en een literatuurstudie uit te voeren.

Triangulatie kon hierdoor minder goed uitgevoerd worden, omdat er niet meerdere onderzoeksmethodes toegepast zijn. Daardoor is de betrouwbaarheid van dit onderzoek niet erg groot. Als er meerdere methodes toegepast zouden worden kunnen er andere resultaten uitkomen. Voor de interviews zijn twee verschillende groepen geïnterviewd, de leerlingen en ouders. De interviews met de leerlingen en met de ouders verliepen wel goed. Dat ging vlotter en makkelijker dan gedacht. Wel is het moeilijk gebleken prosociaal gedrag vanuit het juiste oogpunt te bespreken. Voorafgaand aan de interviews is niet voldoende uitgezocht wat er verstaan wordt onder 'prosociaal gedrag'. Er is kort naar gezocht en snel een inschatting gemaakt wat het betekende om het vervolgens te kunnen vertalen naar de beleavingswereld van kinderen om in de interviews te kunnen verwerken. Met het voorbereiden en uitvoeren van de interviews heb ik er wel goed op gelet dat ik dicht bij het onderwerp bleef. Ik heb geprobeerd tijdens de interviews zoveel mogelijk vast te houden aan de vooraf vastgestelde vragen en niet te veel doorgevraagd op zaken die niet van belang waren voor het onderzoek, zo is de validiteit gewaarborgd.

Tijdens het verwerken van de resultaten en het schrijven van de conclusie ben ik meer gaan uitzoeken wat er door De Vreedzame School verstaan wordt onder het begrip en kwam ik op meer concrete gedragingen uit die maar gedeeltelijk aansloten bij mijn eerder gevonden beschrijving die meegenomen is in de vraagstellingen tijdens de interviews. Het verzamelen van de ouders voor de interviews hoopte ik via de oudercorner te kunnen houden door eenmalig een groepsinterview te doen met de aanwezige ouders. Echter mijn begeleider Jaimy Harteveld benadrukte meerdere malen dat er niet veel ouders naar de oudercorner toe kwamen en ik me daar beter niet op kon richten. Toen de tijd meer begon te dringen is er daarom besloten om over mijn persoonlijke drempel heen te stappen en ouders te bellen om uit te nodigen voor een individueel interview. Op die manier heb ik uiteindelijk zes ouders gesproken in een week. Dit is een willekeurig aantal, van te voren is niet bepaald hoeveel ouders er precies geïnterviewd moesten worden. Ik was tegen die tijd al blij met elke ouder die bereid was mij te helpen. Daarom zijn het ook niet de ouders van de kinderen die ik

geïnterviewd heb. Ook kwam ik er tijdens het verwerken van mijn resultaten achter dat de laatste deelvraag dubbel op is. In principe wordt antwoord op die deelvraag bij de andere deelvragen en bij de conclusie al gegeven. Omdat de vraag niet meer geschraapt mocht worden in dit laatste stadium van het onderzoek is er gezocht naar een manier om wel informatie te geven, maar is daarom niet uitgebreid. Ten slotte is de generaliseerbaarheid van het onderzoek niet van toepassing. Het onderzoek is specifiek op deze school en doelgroep gericht, voortgekomen vanuit een vraag uit deze organisatiepraktijk. Het is dus afhankelijk van deze context.

7.2 Vervolgonderzoek

Vanwege de korte tijd die vanuit Hogeschool Rotterdam beschikbaar is gesteld om dit onderzoek uit te voeren, is ervoor gekozen om het onderwerp erg af te bakenen. Het lijkt mij daarom goed om in een vervolgonderzoek de doelgroep wat betreft de leerlingen en de ouders te vergroten. Door het bijvoorbeeld meer schoolbreed te maken en eventueel vanaf groep 3 een evaluatieonderzoek uit te voeren om erachter te komen in hoeverre De Vreedzame School effect heeft op het gedrag van de kinderen. Ook kan er dan breder naar De Vreedzame School gekeken worden, in plaats van de twee specifieke principes waar in dit onderzoek voor gekozen is (conflictoplossing en prosociaal gedrag). Door bijvoorbeeld een enquête af te nemen bij de kinderen vanaf groep 3 tot en met groep 8 en bij de ouders van diezelfde kinderen. Zo zal er uiteindelijk een duidelijker beeld zijn van het beklijven van het programma bij de kinderen en de rol van de ouders hierin. Er zal dan ook een groter signaal van de ouders afgegeven kunnen worden waar zij behoefte aan hebben met betrekking tot De Vreedzame School, informatie die zij krijgen en eventueel meer of minder zouden willen ontvangen dan op dat moment gebeurt. Als dit het geval is, kan er gekeken worden naar de mogelijkheden vanuit De Vreedzame School om momenten te organiseren voor ouders, waarop zij meer informatie krijgen. Bijvoorbeeld tijdens workshops en ouderavonden.

Literatuur

- Baan, J. &. (2008). *Thuis in burgerschap. Sociale integratie en actief burgerschap in het onderwijs*. Utrecht: Stichting Pharos.
- Berding, J. &. (2009). *Schoolpedagogiek. Opvoeding en onderwijs in de basisschool*. Houten: Noordhoff Uitgevers Groningen.
- Berding, J. B. (2003). John Dewey: retrospectief en prospectief. Naar aanleiding van zijn vijftigste sterfjaar. *Pedagogiek*, 69-71.
- Bronfenbrenner, U. (2009). *The Ecology of Human Development: experiments by nature and design*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Dijken, M. v. (2009). *De Vreedzame School: minder conflicten meer democratie*. Utrecht: Masterthesis Universiteit Utrecht.
- Eisenberg, N. &. (1989). *The roots of prosocial behavior in children*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hartevelt, J. (2014). *Vreedzaam denken en doen. Een onderzoek naar ervaringen van professionals met De Vreedzame School in Slaaghwijk, Leiden*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.
- <http://www.bredeschoolmerenwijk.nl/brede-school>. (n.d.). Retrieved 2014 йл 14-mei from <http://www.bredeschoolmerenwijk.nl/>.
- Janssen, H. (2011). *Samen opvoeden. Oriëntatie op pedagogische werkvelden*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- NJI. (2012, mei 25). *Databank Effectieve jeugdinterventies. De Vreedzame School*. Opgeroepen op januari 27, 2015, van www.nji.nl: file:///C:/Users/Eigenaar/Downloads/De-Vreedzame-School.pdf
- Onderwijsraad. (2010). *Vorming en burgerschap*. Opgeroepen op maart 24, 2015, van onderwijsraad: <https://www.onderwijsraad.nl/dossiers/vorming-en-burgerschap/item131>
- Pauw, L. (2013). *Onderwijs en burgerschap: wat vermag de school? Onderzoek naar De Vreedzame School*. n.b.: CED-Groep.
- Pauw, L. (2014). *Werkt De Vreedzame School? Samenvatting onderzoeksresultaten naar De Vreedzame School en De Vreedzame Wijk*. geen plaats: CED Groep.
- Pauw, L., & Verhoeff, C. (2012). *Handboek De Vreedzame Wijk conceptversie april 2012*. Maartensdijk, Amsterdam: Eduniek in onderwijs.
- Pels, T. &. ((2006)). *Diversiteit in opvoeding en ontwikkeling: een overzicht van recent onderzoek in Nederland*. Amsterdam: Aksant.

Pels, T. D. (2009). *Opvoeding in de migratiecontext. Review van onderzoek naar de opvoeding in gezinnen van nieuwe gezinnen*. Retrieved 2014 йл 16-december from Verwey-Jonker instituut: http://www.verwey-jonker.nl/doc/multicultureel/Opvoeding%20in%20de%20Migratiecontext_2699.pdf

Rigter, J. (2012). *Ontwikkelingspsychopathologie bij kinderen en jeugdigen*. . Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Trimbos. (2008). Vragenlijst opvoedingsstijl. *Parenting Scale (PS)*. Nederland.

Winter, M. de (2004). *Opvoeding, onderwijs en jeugdbeleid in het algemeen belang: de noodzaak van een democratisch-pedagogisch offensief*. Den Haag: wrr-Webpublicatie. nr. 1, pp. 39-43.

Bijlagen

Vanaf de volgende pagina zijn de bijlagen te zien. De interviews zijn verwerkt in Excel. Het waren grote bestanden waardoor het niet op één pagina past. Omdat het niet in één tabel paste is het iets minder overzichtelijk, maar antwoorden van de respondenten zijn wel terug te vinden op deze manier.

Bijlage 1 Overzicht interviews kinderen

	A	B	C	D	E
1	Thema's	Interview	Kind 1	Kind 2	Kind 3
2	Conflicten				
3	School	Wat is het?	Een kleine ruzie zonder slaan of schelden. Kinderen elkaar vaak niet goed begrepen.	Pratende ruzie tussen twee of meer mensen. Zonder geweld te gebruiken, alleen hun mond gebruiken.	Dat is niet echt een ruzie maar dat twee kinderen elkaar niet echt begrijpen en het daardoor een kleine ruzie wordt.
4		Oplossen eigen conflict	Snel oplossen door te vragen waarom de ander boos is en lost ze het snel op.	Snel sorry zeggen en dan loopt de ander soms weg. Weet dan niet altijd zeker of het is opgelost. In eigen conflict loopt ze weg, om te voorkomen dat ze nog meer ruzie gaan maken als ze blijft staan. Gaat later terug om het uit te praten. Haalt de juf erbij om te helpen bij het oplossen van eigen conflict.	Ik zeg sorry als ik iets bij iemand anders doe diegene dat niet leuk vindt. En als iemand anders iets doet bij mij komt hij of zij naar mij toe om sorry te zeggen en is het zo opgelost.
5		Oplossen conflict anderen	Ervoor gaan zitten en volgens de regels maar wel zo snel mogelijk het conflict oplossen. Verschil met buiten school: begin niet bij het begin van het stappenplan. Sla een paar stappen over en begin gelijk bij het bespreken van het probleem.	Gaat ze er naartoe en vragen of ze kan helpen en of de kinderen meelopen naar het mediatorplekje. En als ze dat willen doe je dat. Als ze dat niet willen dan ga je na schooltijd er nog even over praten. Op de mediator manier.	Volgens de mediatorenstappen help ik dan de andere kinderen om een oplossing te zoeken.
6		Ben je mediator?	Ja	Ja	Ja
7		Wat is een mediator? Wat doet hij?	Helpt kinderen met oplossen van conflicten	Probeer ruzies en conflicten op te lossen zodat het weer vreedzaam is en zodat de kinderen weer leren hoe het is om samen te zijn en werken.	Als er een conflict is tussen kinderen dat hij het oplost en als het echt een ruzie is met slaan enzo dan moeten we het overlaten aan de juffen en meesters.
8		Wat is belangrijk aan een mediator, wat moet hij goed kunnen?	Dat je het stappenplan in je hoofd hebt en goed volgt.	Hij moet weten wat hij moet doen omdat hij dat geleerd heeft en niet doen alsof hij het weet.	Dat je zelf het goede voorbeeld moet geven en dat je de kinderen zelf moet laten nadenken over de oplossing. Rustig blijven is belangrijk.

	A	B	C	D	E
9		Hulp ingeschakeld van een mediator	Ja heb zelf twee keer een conflict gehad	Ja voor andere kinderen heb ik een mediator erbij gehaald.	Nee vaker met de juf omdat ik het tegen haar beter kan vertellen dan tegen een mediator.
10		Oplossen conflicten op voor werken met DVS	Voor DVS werden conflicten niet echt goed opgelost. Kinderen lossen conflicten nu beter op als het nog een conflict is. En voor DVS gingen ze vaak na school buiten weer ruziemaken.	Zeggen wat ze niet leuk vond tegen de ander en zeggen dat ze het goed wil maken. Op een rustige manier.	
11		Petten			
12		Wat betekenen ze?	Geel: goed vrienden bent, wel willen oplossen blauw: beetje bozig, rood: heel erg boos op elkaar, gemeen doet niet heel aardig, niet willen oplossen.	Geel: je staat allebei gelijk, blauw: snel toegeven iets niet durven, rood: geweld niet lief voor elkaar zijn	Geel: aardig bent en geen ruzies hebt, blauw: als je ruzie hebt, geen zin om op te lossen en loop je weg, rood: dat je heel gemeen bent en gaat schelden en je wilt het niet oplossen met een mediatie.
13	Thuis				
14		Wie wonen er?	Vader, moeder en twee zusjes. 1 zusje van 4 en 1 van 6 jaar.	Vader, moeder, twee broers en een zusje.	Vader, moeder, 1 klein broertje, twee broers en een zus. Broers wonen niet meer thuis.
15		Heb je daar wel eens conflicten?	Ja heel vaak.	Ja soms.	Ja
16		Met wie?	Als een zusje iets afpakt.	Met haar zusje over het slapen in het bed van kind 2. Het zusje wil haar zin krijgen.	Met mijn broertje of met mijn zus.
17		Hoe los je die op?	Vaak is het als grapje. En zeggen we snel sorry en dan is het goed. Wordt niet een hele grote ruzie.	Door eerder tanden te gaan poetsen en in bed te gaan liggen en te doen alsof ze slaapt.	Maken een afspraak over iets als we er niet uitkomen, zoals wie er wat mag kijken op tv.

	A	B	C	D	E
18		Conflicten tussen broertjes/zusjes oplossen	Twee zusjes die conflict hebben, zegt ze tegen haar moeder dat ze mediator is en dat zij het wil oplossen en begint ze met stappen van het stappenplan van mediators. Thuis ook een beetje de mediator. En ook in de rest van de familie heeft deze rol.	Thuis is ze geen mediator, ze helpt niet met het oplossen van conflicten.	Er zijn nooit conflicten tussen haar broertje en haar zus. Ze hoeft dus geen mediator te zijn thuis.
19		Verandering sinds het werken met DVS	Vroeger: snel vragen naar waarom iemand boos op haar was en of ze het weer goed wilde maken.	Ze loste haar conflicten altijd al op een rustige manier op en dat doet ze nog steeds.	Toen liep ze vaak weg en wachtte ze totdat het weer goed was. Bleef ze zelf vaak langer boos.
20		Manier van de ouders bij oplossen van conflicten	Ouders doen het ook een beetje op dezelfde manier. Vragen aan beide kinderen wat er gebeurd is en zoeken dan naar een oplossing met de kinderen.	Zij zoeken een oplossing om het goed te maken.	Als het de schuld van het broertje is moet hij even afkoelen en terugkomen en sorry zeggen. En ook als het haar schuld is moet zij dit doen.
21		Is dit op een vreedzame school manier? Of laat je wel eens zien hoe dat moet?	Ze doet het vaak voor aan haar ouders hoe het moet ook om zelf de regels uit haar hoofd te leren.	Ouders zijn een beetje mediator, want ze doen het oplossen van conflicten een beetje op dezelfde manier.	Heb geoeft thuis met het oplossen van conflicten door ouders ruzie te laten maken. Ze heeft wel eens tegen haar moeder gezegd hoe ze het op een mediator manier kon oplossen en moeder zei toen dat ze dat de keer daarna zo zou doen. Dat heeft ze toen ook op de goede manier gedaan.
22		Heb je het thuis wel eens over DVS?	Wat ze nieuw geleerd heeft vertelt ze aan haar ouders en vullen haar ouders aan en helpen ze haar. Ouders vinden DVS goed, voor het oplossen van ruzies. Vindt ze zelf ook dat het oplossen van ruzies en wordt nu ook minder snel ruzie gemaakt.	Thuis heeft ze het vaak over DVS en mediator zijn. En haar ouders vinden het goed dat ze mediator is.	Ja ze vonden het heel goed want dan kan ze ruzies oplossen. En moeder neemt soms de mediatie over. En afkoelen hoort ook bij de vreedzame school.
23	Prosociaal gedrag (sociaal gedrag)				
24	School	Wat is het?	Dit heb ik uitgelegd: anderen helpen, samenwerken, samen delen, zorg geven, troosten, begrip tonen en gerust stellen.	Haar eigen antwoord: Sociaal gedrag betekent: hoe het overkomt?	Dat je normaal met elkaar omgaat volgens mij. Daarna heb ik nog wat toegevoegd wat sociaal gedrag is.

	A	B	C	D	E
25		Omgang met kinderen in de klas	Kinderen in de klas gaan beter met elkaar om dan eerst.	In de klas gaat ze haar eigen gang. Ze doet niet wat klasgenoten zeggen.	Luister ook naar anderen, ga goed om met andere kinderen. Het is gezellig in de klas.
26		Belangrijk in omgang met andere kinderen	In de omgang met andere kinderen is het belangrijk dat je aardig bent voor elkaar. Sinds er mediators in de klas zitten is er in de klas minder ruzie. Ook tussen de eigen klas en een andere klas gaat het beter omdat de drukke kinderen nu mediator zijn.	Goed omgaan met elkaar, niet gelijk als een iemand een andere mening heeft, er dan gelijk een conflict van maken.	Dat je niet altijd je zin kan krijgen. Iemand anders de kans geven om iets te doen wat jij ook wil doen.
27		Helpen van andere kinderen	Iets op te pakken voor een ander kind die er niet bij kan.	Dit is niet besproken.	Ja ik heb het nog nooit meegemaakt. Maar als ik zou zien dat andere kinderen hulp nodig hebben dan zal ik wel helpen. In de klas fijn om samen te werken omdat je elkaar kan aanvullen en helpen.
28	Thuis				
29		Omgang met elkaar, dingen doen samen	Thuis doen ze regelmatig dingen samen, het is gezellig thuis. Ze gaan goed met elkaar om.	Thuis gaan ze goed met elkaar om, zegt ze.	Eten samen en ik speel vaak samen met mijn broertje. We gaan goed en leuk met elkaar om.
30		Helpen van andere mensen	Ze helpt andere mensen. Laatst heeft ze een mevrouw in een rolstoel geholpen om ergens langs te komen.	Gaat wel eens naar de supermarkt als de buurvrouw dat komt vragen.	Buurvrouw geholpen met boodschappen omdat ze last had van haar been en haar man niet goed nederlands spreekt.
31		Verplaatsen in ander	Verplaatsen in een ander kan ze zegt ze. Bij een conflict snapt ze hoe iemand zich voelt en iets niet leuk vindt.	Ze weet wat verplaatsen in een ander is: gevoel hebben van die ander. Ze zegt dat ze dit kan. En ze gaf hierbij een voorbeeld.	Ze weet wat verplaatsen in een ander is: meevuelen met iemand anders als diegene verdrietig is bijvoorbeeld. En ze zegt dat ze dit wel kan. Gaf een voorbeeld over een klasgenootje waarvan de opa was overleden.

	A	B	C	D	E
32		Anders willen gedragen naar andere mensen toe	Ze zou zich niet anders willen gedragen. Nu ze mediator is vindt ze dat ze zich goed moet gedragen en doet ze dat ook.	Niet gevraagd.	Niet meer gevraagd.
33		Wil je er dan ook iets voor terug?	Hier hoeft ze niets voor terug, al krijgt ze dit soms wel.	De buurvrouw geeft wel vaak cadeautjes, maar kind 2 zou ook helpen als ze niets zou krijgen.	Ik krijg van de buurvrouw vaak wel wat maar ook als ik niets zou krijgen zou ik het doen.
34					
35	Testje	Ik vind het belangrijk om andere mensen te helpen	Ja 2 keer	Ja 4 keer	Ja 3 keer
36	ja/nee	Ik los conflicten op een vreedzame manier op, zonder iemand pijn te doen (fysiek of verbaal)	Ja vaak	Ja 3 keer	Ja 1 keer
37	hoe vaak	Ik vertel de waarheid, ook als dat moeilijk is	Ja 3 keer	Soms 2 keer	Ja 2 keer
38		Ik help mee om thuis een fijne plek te maken	Ja vaak	Ja 7 keer	Ja 5 keer
39		Ik probeer te helpen als ik zie dat een ander kind gepest wordt, verdrietig of stil is	Ja 4 keer	Ja 7 keer	Ja 1 keer
40		Ik ben gevoelig voor het gevoel van andere mensen en voor wat zij willen	Ja 2 keer	Ja 3 keer	Ja 3 keer
41		Ik vind en zeg dat respect voor andere mensen belangrijk is	Ja 3 keer	Ja 5 keer	Ja 2 keer
42		Ik vraag andere kinderen om mee te spelen met mijn/ons spel	Ja 3 keer	Ja 7 keer	Ja 4 keer
43		Ik werk graag met andere kinderen samen	Ja vaak	Ja 7 keer	Ja 3 keer

	A	B	C	D	E
44		Ik troost een vriend of vriendin als hij/zij verdriet heeft	Ja 6 of 5 keer	Ja 7 keer	Ja 2 keer

	F	G	H	I
1	Kind 4	Kind 5	Kind 6	Kind 7
2				
3	Geen ruzie maar een misverstand.	We hebben geleerd dat je niet op elkaars mening letten. Je kan van mening verschillen en nog steeds vrienden zijn.	Een ruzie. Een kleine ruzie.	Ruzie tussen twee kinderen.
4	Dan praat ik erover op een rustige manier. Vraagt aan de ander waarom het mis ging. Als ze hebben gepraat is het daarna opgelost.	Door heel lang niet met diegene te praten. Of erover nadenken en dan sorry zeggen tegen elkaar.	Soms heb ik op school een conflict. En dan zoek ik snel naar een oplossing.	Ze heeft niet vaak een conflict. Maar als ze die heeft zou ze een mediator erbij roepen.
5	Heb op school niet zoveel ruzies. Dus hoeft niet zo vaak ruzies op te lossen van anderen.	Door rustig tegen de twee ruziemakende kinderen te zeggen dat het niet heel belangrijk is waar ze op dat moment ruzie over maken. En dat het niet nodig is om daar ruzie over te maken.	Laat eerst beide kinderen hun probleem vertellen en laat ze dan zelf naar een oplossing zoeken.	Zelf helpt ze niet bij het oplossen van conflicten tussen andere kinderen. Omdat ze niet weet hoe ze dat moet doen omdat ze geen mediator is.
6	Ja	Ja invalmediator, als iemand ziek is.	Ja	Nee
7	Bij een conflict volgen ze het stappenplan en helpt dan andere kinderen om het op te lossen	Dat je herkenbaar bent en je t-shirt draagt.	Degene die de ruzie oplost.	Mediator gaat iedere pauze naar buiten met het gele t-shirt en moeten ze tijdens het spelen opletten op de kinderen want als er ruzie is moet hij de andere mediator erbij roepen en naar binnen gaan om het op te lossen.
8	Mensen helpen. Beste helpen door rustig te praten.	Weten wanneer je wel en niet mag helpen. En je moet altijd je mediatorshirt aan hebben.	Dat ze samen gaan oplossen. Dat ze op het einde weer vrienden worden. Mediator moet ervoor zorgen dat dit lukt.	Het moet wel een kleine ruzie zijn.

	F	G	H	I
9	Nee	Nee	Niet aan bod gekomen.	Niet besproken.
10	Er zijn nu minder ruzies dan drie jaar geleden. En ze worden anders opgelost.	Nee	Weet ik niet meer. Het ging wel anders maar weet niet meer hoe.	Nee weet ze niet meer. Ze is in de internationale klas begonnen.
11				
12	Geel: blij zijn met de oplossing. Blauw: niet erg blij zijn met de oplossing. Rood: heel erg boos zijn.	Geel: lief en aardig en conflicten zelf oplossen. Blauw: een gevoelig iemand. Rood: schoppen en slaan.	Niet besproken	niet besproken
13				
14	2 grotere broers en 1 broer uit huis, vader en moeder.	Twee oudere zussen en vader en moeder.	Moeder, zus en 2 broers.	Alleen met mijn moeder.
15	Ja	Ja	Soms met zijn broer van 13 jaar.	Helemaal geen conflicten met moeder.
16	Met haar broer over tvkijken. Soms schreeuwen ze tegen elkaar	Met haar zus met wie ze een kamer deelt over wie wanneer op de kamer mag zitten.	Met zijn broer over de playstation. Dan zoeken ze naar een oplossing, maken ze snel een afspraak.	n.v.t.
17	Ze maken of een afspraak over het tvkijken of zij kijkt haar programma op de tablet. Maar praten er niet echt over.	Dan gaat ze naar haar oudere zus en die zegt er dan iets over. Sinds ze mediator is gaat ze soms erover praten maar vaak doet ze het hetzelfde als voordat ze mediator was.	Eerst zelf proberen op te lossen en als dat niet lukt dan halen ze hun zus erbij en helpt zij bij het oplossen. Dan bedenken we samen een oplossing.	n.v.t.

	F	G	H	I
18	Thuis lost ze haar conflicten nog op dezelfde manier op. Maar denkt ze er soms wel over na dat ze ook mediator is en het misschien zo zou kunnen doen. Ze zou het wel met een mediatie willen oplossen, maar dat doet ze nog niet.	Niet besproken.	Niet aan bod gekomen	n.v.t.
19	Voordat ze mediator was, was ze erg rustig en praatte ze niet echt. En nu ze mediator is praat ze veel dus kan ze ruzies oplossen.	Nu praat ze er soms over en vaak doet ze het nog op dezelfde manier.	Weet hij niet meer. Het ging wel anders maar weet niet meer hoe.	n.v.t.
20	Ouders helpen door een oplossing te bedenken voor de kinderen. Ze praten er ook wel over, op een mediatie manier door aan beide kinderen te vragen wat er gebeurd is.	Zij negeren het conflict omdat ze willen dat ze het zelf oplossen. Dit werkt wel en ze vindt het goed dat haar ouders het zo doen.	Moeder bedenkt vaak dan zelf een oplossing. Vind hij ook een goede manier.	n.v.t.
21	Ze had het direct verteld toen ze mediator was geworden.	Het zelf laten oplossen komt wel een beetje overeen met DVS manier.	Thuis lost hij conflicten ook op volgens DVS manier en dat werkt heel goed. Soms wordt het niet helemaal goed opgelost. Dan bedenkt zijn zus zelf een oplossing en doen we het niet samen.	n.v.t.
22	Nee ze heeft het thuis niet echt over DVS en mediator zijn. Ook niet thuis geoefend.	Ja haar moeder weet dat ze mediator is en vindt het goed dat ze dat is. Haar vader weet het nog niet. Ze vertelt hoe haar dag op school is gegaan en of ze nog conflicten heeft opgelost.	Hij zegt wel tegen zijn moeder dat hij het leuk vindt om mediator te zijn. En hij vertelt er wel over hoe hij het op school moet doen.	Nee helemaal niet. Moeder vraagt er ook nooit naar. Ze weet misschien wel dat er met DVS gewerkt wordt.
23				
24	Zij zei: Hoe je bent. Daarna ik uitgelegd.	Zij zei: slecht gedrag. Ik uitgelegd.	Hij zegt: Hoe je je altijd gedraagt. Dit heb ik aangevuld.	Weet niet wat 'sociaal' is, wel wat 'gedrag' betekent: hoe je bent. Ik daarna aangevuld.

Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis? - Josephine Schiphorst, juni 2015

	F	G	H	I
25	Help andere kinderen in de klas en vraag soms aan iemand anders om mij te helpen.	Als je veel met elkaar omgaat kan je vrienden met elkaar worden. Dit jaar gaat het beter. Vorig jaar kon ze zich niet beheersen en nu kan ze dat beter.	Spelen en maken grappjes over ne met elkaar.	Wel lief.
26	Belangrijk om vrienden te hebben om samen dingen mee te doen. Een lief meisje zijn.	Dat je niet gemeen bent tegen elkaar.	Dat ze iemand hebben om mee te spelen. Dat je met elkaar bent.	Samen spelen en delen en vriendelijk blijven.
27	Helpt andere kinderen in de klas met werkjes.	Als iemand vraagt of ze kan helpen dan doet ze dat. Maar niet uit zichzelf.	Als anderen een probleem hebben probeert hij te helpen. En hij helpt een vriend vaak met huiswerk.	Nou soms. In de klas als anderen iets niet begrijpen gaat ze het uitleggen.
28				
29	Niet besproken.	Niet besproken.	Het is wel gezellig thuis.	
30	Moeder helpen met boodschappen doen. Zowel als ze zelf ook iets mag kopen als wanneer ze dat niet mag. Ze vind het leuk om te doen. Als iemand anders dan haar moeder haar hulp zou vragen zou ze ook helpen.	Haar zussen zijn ook behulpzaam. Thuis helpt ze als het haar gevraagd wordt met huishoudelijke dingen.	Thuis maakt hij de tafel wel eens schoon, helpt zijn moeder.	Hij helpt haar wel eens met afwassen en dat soort dingen.
31	Ze weet niet wat verplaatsten in een ander is. Dat heb ik uitgelegd. Voorbeeld over overleden moeder van klasgenoot.	Denkt dat het betekent dat je iemand anders kan zijn. Tijdens mijn uitleg vulde ze me aan. Kan ze wel, voorbeeld over het overlijden van familie van iemand anders.	Hij zegt: Dat je je hetzelfde gedraagt als anderen. Ik aangevuld. Hij denkt niet dat hij dat kan. Nadat ik het met een voorbeeld uitlegde zei hij dat hij dat wel doet.	Ik uitgelegd met een voorbeeld. Als het bij mij was gebeurd zou ik ook zo reageren. Ze weet niet of ze dat kan. Maar als iemand anders verdrietig is dan gaat ze troosten maar laat ze diegene ook een beetje met rust.

	F	G	H	I
32	Wel anders willen. Kan soms de ruzie niet volhouden omdat ze geen ruzie wil hebben. Dus geeft ze het op. Boosheid gaat over en dat wil ze eigenlijk niet. Soms praten ze er dan een tijdje niet meer over en is de ruzie over maar ze wil liever dat ze sterk blijft om de ruzie op te lossen.	Soms gedraagt ze zich anders en soms weer gewoon. Ze zou wel een beetje willen veranderen.	niet besproken	Nee ik vind het goed zo.
33	Niet altijd, soms.	Niet altijd. Soms krijgt ze een snoepje maar als ze die niet krijgt doet ze het ook.	Nee dat hoeft niet.	Nee ik doe het gewoon om haar moeder te helpen.
34				
35	Ja 5 keer	Ja 4 keer	Ja 4 keer	Ja niet zo veel
36	Ja 1 keer	Ja 2 keer	Ja 1 keer	Ja ook niet zo veel
37	Ja 5 keer	Ja 2 keer	Ja 3 keer	Ja niet zo veel
38	Ja 7 keer	Ja 3 keer	Ja als het kan	Ja 3 keer
39	Ja 2 keer	Ja 2 keer	Ja 3 keer	Ja niet zo veel maar ik probeer te helpen
40	Ja 3 keer	Ja 3 keer	Nee nooit	Ja 1 keer
41	Ja 5 keer	Ja 4 keer	Nee nooit	Ja 1 keer
42	Ja 5 keer	Ja 1 keer	Ja 4 keer	Ja 2 keer
43	Ja 5 keer	Ja 3 keer	Ja als het kan	Ja 3 keer

	F	G	H	I
44	Ja 5 keer	Ja 2 keer	Ja als het kan	Ja 4 keer

	J	K	L
1	Kind 8	Kind 9	Kind 10
2			
3	Dat je met iemand ruzie krijgt. Een misverstand.	Een soort ruzie. Dat beide kinderen iets anders willen.	Ruzie om dingen.
4	Hij zegt het soms tegen de juffrouw en soms lost hij het zelf op door te praten en als diegene dan te ver gaat, zegt hij het tegen de juf.	Soms trekt hij zich er niets van aan. En soms wordt hij boos, dan gaat hij vechten of hij loopt weg. Als hij denkt aan wat hij dan op school leert dan zorgt het er soms voor dat hij niet heel boos wordt.	Niet heel vaak ruzie. Als ze een meningsverschil met een vriendin heeft dan accepteren ze van elkaar dat ze allebei een andere mening hebben en is het opgelost.
5	Ze komen soms naar hem toe. En dan gaat hij helpen het op te lossen.	Als hij ziet dat twee kinderen willen gaan vechten haalt hij ze al uit elkaar, dat doet hij op school en buiten school. En dan zegt hij dat ze niet moeten vechten en dat het bijvoorbeeld een kleiner kind is. Daar blijft het bij. Hij denkt er op dat moment niet aan om er nog over te praten om het op te lossen.	Ze helpt heel vaak met oplossen van andermans conflicten. Dat doet ze op de mediator manier door beide kinderen te laten vertellen wat er gebeurd is en zoeken ze naar een oplossing. Op haar vorige school was ze ook een soort mediator.
6	Nee	Nee	Nee
7	Als er een ruzie is dan vragen zij of de kinderen het willen oplossen. En als ze dat willen dan gaan ze hun best doen het met de andere kinderen op te lossen.	Iemand die conflicten oplost en vraagt wat er aan de hand is en of ze het willen oplossen.	Iemand die conflicten oplost.
8	Hij moet goed kunnen luisteren als iemand zijn verhaal vertelt.	Dat hij goed lusitert naar wat er gebeurd is en het daarna oplost.	Ervoor zorgen dat het goed komt. En proberen om zelf geen ruzie te maken en anders de ruzie goed oplossen.

	J	K	L
9	Hij wordt zelf als mediator gevraagd.	Nee hij trekt zich er dan niets van aan en is het op een gegeven moment over.	Nee dat niet.
10	Nee want hij zit nog niet zo lang op deze school. Maar zelf vocht hij vaak als hij ruzie had. En nu doet hij dat niet meer omdat hij nu een andere manier weet.	Hij lost nu zijn eigen conflicten nu anders op dan voordat er met DVS gewerkt werd. Toen ging hij sneller slaan en nu trekt hij zich er neits van aan en geeft hij de ander zijn zin.	Ze heeft altijd anderen geholpen om conflicten op te lossen door op de kinderen af te stappen en te vragen wat er gebeurd is.
11			
12	niet besproken	niet besproken	Niet besproken.
13			
14	Moeder, zus en broer. Hij is de jongste.	Ouders en twee zusjes. één zusje van 3 en één van 8.	Ouders, één zus en één broer. Een andere zus is al getrouwd.
15	Nee hij heeft geen conflicten.	Ja met het zusje van 8.	Ja met haar zus
16		Met zijn zusje over wie er op de ipad mag onder andere.	Over wie de telefoonoplader mag gebruiken. Of discussies voeren
17	Als ze er wel zouden zijn zou hij zijn moeder erbij halen en lost zij het op door erover te praten.	Soms geeft hij een klap en komt zijn moeder om het op te lossen. Maar soms zegt hij het tegen zijn moeder of vader en krijgt zijn zusje straf. Hij zou het wel op DVS manier willen kunnen oplossen, hij vindt dat hij het zelf moet kunnen oplossen en wil zijn zusje eigenlijk geen pijn doen.	Dan wordt het stoeien. Of ze praten erover.

	J	K	L
18	n.v.t.	Niet aan bod gekomen	Conflicten tussen nichtjes en neefjes lost ze op door de oudste en sterkste een duw te geven zodat hij stopt. En anders gaat ze naar de moeder. Zodra broer en zus ruzie hadden probeerde ze ook een oplossing te zoeken voor de ruzie.
19	n.v.t.	Hij gaat zelf minder snel vechten.	
20	Moeder zou erover praten met de kinderen en zeggen dat ze broers en zus zijn dus dat ze zich niet zo moeten gedragen.	Eerst vraagt ze wat er is. Dan leggen de kinderen het uit en komt moeder met de oplossing.	Ouders halen de twee ruziemakende kinderen uit elkaar en zeggen dat ze beide iets anders moeten gaan doen.
21	n.v.t.	Een klein beetje omdat ze beide kinderen laat vertellen wat er gebeurd is.	Als het conflict voorbij is spreekt moeder soms nog toe dat ze niet mogen vechten.
22	Nee helemaal niet. En zijn moeder en broer en zus weten ook niet dat ermee gewerkt wordt.	Hij heeft het niet over DVS met zijn ouders. Alleen over de toetsen.	Moeder vraagt wel naar wat ze gedaan heeft op school. Dan vertelt ze wel eens over DVS en vraagt haar moeder wat dat is.
23			
24	Ik uitgelegd.	Hoe je met mensen omgaat. Ik nog aangevuld.	"Asociaal is dat je niet lief bent. En sociaal wel lief." ik aangevuld.

	J	K	L
25	Samenwerken in de klas en met elkaar lief omgaat en niet ruzie maakt.	Normaal met elkaar om, spelen, helpen als dat gevraagd wordt aan hem.	Gewoon normaal. Kinderen helpen elkaar en spelen samen.
26	Lief zijn voor elkaar.	Dat er niet ineens een ruzie is omdat iemand iets verkeerd zegt bijvoorbeeld. Hij probeert het zelf dan vaak direct goed te praten als hij iets op een verkeerde manier heeft gezegd, zodat de ander niet boos wordt.	Dat je aardig bent voor elkaar en geen ruzie maakt.
27	Ja als er ruzie is helpt hij.	Hij helpt andere kinderen als ze dat vragen.	Ja soms andere kinderen in de buurt. Als ze gezien wordt door de kinderen dan wordt ze geroepen en gaat ze helpen.
28			
29	Hij gamed soms met zijn broer.	Gaan goed met elkaar om, het is wel gezellig en hij is graag thuis. Ze maken wel uitstapjes met elkaar.	Haar broer werkt altijd en komt laat thuis, ouders kijken een film. En haar zus doet dingen op haar kamer. Samen kijken ze in het weekend een film en met haar zus gaat ze wel eens nagelslakken
30	Hij gaat wel eens met zijn moeder mee naar de winkels. Draagt de boodschappen omdat dat te zwaar is voor zijn moeder om te dragen.	Ja hij helpt zijn moeder met boodschappen. Om haar te helpen.	
31	Hoe diegene zich voelt en denkt en dat je je dat kan voorstellen. Als hij ziet dat iemand iets niet leuk vindt wat hij gedaan of gezegd heeft dan zegt hij sorry omdat hij zich kan voorstellen dat het niet leuk voor diegene is.	Dat je weet hoe iemand zich voelt. Dat doet hij wel eens zegt hij.	Ja dat je het gevoel van anderen kan zien

	J	K	L
32	Nee hij gedraagt zich zoals hij wil.	Nee eigenlijk niet.	Niet besproken.
33	Nee.	Nee dat hoeft hij niet.	
34			
35	Ja 3 keer	Ja 2 keer	Ja 7 keer
36	Ja 2 keer	Ja 1 keer	Ja 7 keer
37	Ja soms 4 keer	Ja 3 keer	Ja 7 keer
38	Ja 2 keer	Ja 1 keer	Ja 7 keer
39	Ja 4 keer	Ja 4 keer	Ja 7 keer
40	Ja 3 keer	Ja 2 keer	Ja 7 keer
41	Ja 2 keer	Ja 3 keer	Ja 7 keer
42	Ja 7 keer	Ja 6 keer	Ja 7 keer
43	Ja 7 keer	Ja 6 keer	Ja 7 keer

	J	K	L
44	Ja 6 keer	Ja 7 keer	Ja 7 keer

Bijlage 2 Overzicht interviews ouders

Thema's	Interview	Ouder 1	Ouder 2	Ouder 3
Conflicten		2 kinderen, 13 en 11 jaar	3 kinderen, 14, 9 en 5 jaar	3 kinderen, 9, 17 en 17 jaar
	Hoe ziet een conflict van uw kinderen eruit?	Over wie er wanneer op de playstation mag. Tijd verdelen, plannen.	Soms moeten ze uit elkaar gehaald worden. Als ze ziet dat een van de twee fout zit spreekt ze die daarop aan. En anders moeten ze uit proberen te komen en dan kunnen ze verder spelen. Als ze er niet zelf uitkomen dan houdt het op. Dan blijft de tv uit eventueel. Tot dat ze een oplossing hebben gevonden.	leeftijdverschil is groot. Jongste is soms overtuigd van haar eigen standpunt en oudere broers verbeteren haar hoe het echt zit. Dan blijft jongste eigenwijs en overtuigd van haar eigen standpunt.
	Is uw kind mediator?	Ja de jongste zoon	Oudste is mediator geweest en middelste wil graag worden.	Nee. Moeder denkt wel dat haar dochter dat kan worden. Omdat ze nu ook soms andere kinderen helpt met conflicten oplossen.
	Hoe lost uw kind een conflict van zichzelf op thuis?	Ze proberen beide hun zin door te drukken en de ene dag krijgt de een zijn zin en de andere dag de ander. Soms maken ze ook wel afspraken.	Ze sluiten dan een compromis als het lukt. En ze gebruikt de termen "Stop houd op".	De oudere broers laten het er dan bij zitten en geven het op haar te overtuigen. Jongste kind is niet van standpunt te krijgen ook niet als ze geen gelijk heeft.
	Hoe lost uw kind een conflict op tussen broertjes en zusjes of andere kinderen?	De oudste is op de voetbalclub tussen ruziende kinderen gaan staan en heeft het schelden weten te sussen en de ruzie op te lossen. Het jongere heeft ook nog geprobeerd te helpen.	Ze wil erg graag mediator worden en is daar dus erg mee bezig. Ze spreekt kinderen erop aan als ze iets doen wat niet mag of ze geeft het door aan de persoon die bij het kind is.	Ze probeert de kinderen te helpen door aan ze uit te leggen wat de ander bedoelt. Dat doet ze volgens haar moeder gedeeltelijk vanuit DVS en gedeeltelijk vanuit hoe ze het thuis leert, 50/50 verdeeld.

	Wat doet u als er een conflict is tussen uw kinderen?	Het ze zelf laten oplossen.	Consequent blijven en ze zelf een oplossing laten bedenken.	Zegt tegen de oudste broers dat ze het hun jongere zusje moeten uitleggen.
	Hoe lost u een conflict van uw kinderen op?	De verantwoordelijkheid bij de kinderen leggen. En het ze zelf laten oplossen. Als ze er niet uit kunnen komen gaat de stekker eruit en kan geen van beide erop spelen.	De grens stellen wat er gebeurd als ze geen oplossing kunnen bedenken. Die duidelijk maken en ze dan zelf een oplossing laten zoeken.	Legt aan de broers uit dat zij het aan hun zusje moeten uitleggen hoe het zit. Zelf hoeft ze niet echt in te grijpen, het conflict lost zich vanzelf op.
	Weet u hoe conflicten opgelost moeten worden volgens DVS?	Ja met de stappen en de petjes.	Nee niet echt.	Ja dat ze met de petjes werken en "Stop hou op".
Prosociaal gedrag				
	Hoe gedraagt uw kind zich naar andere mensen toe?	Ze weten hoe het hoort.	Beleefd en geen gekke dingen.	Ligt eraan of het bekenden of onbekenden zijn. Met bekenden is ze heel vrij en onbekenden is ze gereserveerd.

	Doet uw kind graag dingen alleen of met andere kinderen/mensen?	Ja ze spelen graag met andere kinderen	Beide. Ze kan zich in een groep vermaken en alleen spelen kan ze ook goed. Ze maakt ook snel vrienden in nieuwe situaties.	Ze speelt graag met andere kinderen dan alleen.
	Helpt uw kind anderen zonder dat hij/zij daar iets voor terugkrijgt?	Ja in het huishouden is het de afspraak dat ze helpen in het huishouden. Ze krijgen hier dan niet een extra beloning voor om te zorgen dat ze het doen.	Dat doet ze en haar moeder geeft ook aan dat haar dochter ziet hoe haar moeder andere mensen helpt.	Ja zo iemand is zij wel. Ze pakt bijvoorbeeld het knuffeltje van een kind dat uit de kinderwagen is gevallen geeft ze dan terug aan het kind.
	Wat geeft u uw kind mee met betrekking tot het omgaan met andere mensen?	Blijven praten en luisteren naar elkaar en de ruimte geven aan de ander om uit te spreken. Respect hebben voor anderen.	Dat ze beleefd zijn naar andere mensen en eerlijkheid is belangrijk.	Ja natuurlijk. Je geeft haar natuurlijk mee dat ze respect moet hebben en niet andere mensen moet uitlachen.
	En ziet u dat ook terug bij uw kind in de omgang met andere mensen?	Ja	Ja zodra haar dochter een bijdrage heeft gehad in een ruzie vertelt ze dit ook. En ze hoort het ook terug van andere mensen.	Ja dat ziet ze wel.

	Heeft uw kind oog voor de omgeving thuis en mensen om zich heen?	Ze moeten er wel op gewezen worden dat het hun beurt is om stof te zuigen of af te wassen.	Ja zodra ze iets ziet wat niet mag (volgens het geloof) spreekt ze het kind daarop aan. Haar moeder geeft dit voorbeeld ook en dat ziet ze en benoemt ze.	Ja zo iemand is zij wel. Ze ziet dat de tafel vies is dan gaat ze dat uit zichzelf opruimen.
Ouders en DVS				
	Praat uw kind wel eens thuis over DVS?	Niet meer. In het begin van de invoering van DVS meer. Inmiddels	Haar kind praat niet over DVS thuis. Vanuit haar kind krijgt ze niet veel mee.	Haar dochter praat er niet vaak over. Wel eens dat ze vertelt als iets niet goed ging en ze geplaagd werd en "Stop hou op" gezegd heeft en ze niet ophielden. Dat is wat moeder dan te horen krijgt.
	Wat vindt u van de methode?	Het is goed omdat je eraan herinnerd wordt dat die dingen ook belangrijk zijn.	Een methode waar veel dingen in zitten die ook al in de opvoeding terugkomen. En goed dat het gebruikt wordt. (positief gesproken over het DVS)	Je moet er wel bijilstaan in je eigen opvoeding. Goed programma, ze moeten er mee doorgaan en in de hele wijk mee gaan werken.
	Wat vindt u goed en minder goed aan de methode?	Goed: Het wordt spelenderwijs gebracht naar de kinderen. Minder goed: weet ze niet. Denkt dat iedereen dingen positief wil bekijken.		

	Wat krijgt u over DVS te horen? Wat weet u ervan? Wat weet u ervan?	Luisteren naar de ander en kijken hoe een boodschap bij een ander aankomt. Ook als het een grap is. En de ander laten uitpraten.	Tijdens oudergesprekken komt het onderwerp wel steeds terug. Dat ze petjes dragen verder niet veel.	Niet besproken tijdens oudergesprekmomenten. Vroeger werd er wel meer informatie gegeven. Er wordt wel koffie gedronken op de informatieochtend maar dat is erg informeel en is het volgens haar geen vast onderdeel van gesprek. Ze vindt dat ze er wel genoeg over weet maar het moet af en toe opgefrist worden.
	Zou u meer willen weten over DVS?	Ze weet nog dingen	Ze denkt niet dat het werkt om er meer aandacht aan te besteden omdat het per kind verschilt hoe die zich eraan houdt.	Ze denkt dat ze weet wat het is en waar het over gaat. Zo af en toe wat informatie krijgen is wel goed maar ook niet alsmaar door en door. Dat is te veel, dat er maar over gepraat blijft worden.
	Wordt u betrokken bij DVS door de school?	In de ouderkamer in het begin van de invoering. Het is toen ook wel benoemd	Nee niet echt. Het onderwerp omt op bepaalde momenten wel naar voren, maar verder niet.	Je kan naar de informatieochtend gaan.
	Zou u meer betrokken willen zijn bij DVS door de school?	Wordt door de school al goed betrokken bij het schoolleven van haar kinderen. Maar wat betreft DVS hoeft het niet meer omdat haar opvoeding al overlapt.	Ja ze is nu betrokken bij een project van DVW en komt er zo iets meer over te weten. Het lijkt haar wel belangrijk om ouders meer erbij te betrekken.	Ja af en toe opfrissen zou fijn zijn. Ieder schooljaar zou het op de informatieavond wel op tafel gelegd kunnen worden en meegeven dat het fijn zou zijn als er in de opvoeding ook wat mee gedaan wordt.

	Bent u thuis bezig met DVS?	Ja de eigen opvoeding komen al punten van DVS terug omdat ze dat zelf ook belangrijk vindt.	Ze probeert in haar opvoeding het kind kind te laten zijn en zolang ze beleeft en eerlijk zijn is het voor haar goed. Afspraken maken is iets wat in haar opvoeding terugkomt en in DVS ook. Kinderen betrekken bij besluitvormingsprocessen doen zij ook op bepaalde momenten.	Ja je kan dingen uit het programma halen voor je opvoeding. Je doet het toch op je eigen manier thuis maar sommige dingen van DVS doet zij ook in haar opvoeding. Zoals tegen de broers zeggen dat ze het aan hun zusje uit moeten leggen. Als het meer opgefrist wordt denkt ze dat ze er ook misschien wel meer uit haalt voor in haar eigen opvoeding.
	Gedraagt uw kind zich anders bij het oplossen van conflicten bijvoorbeeld sinds ze werken met DVS?	Dat weet ze niet omdat ze veel dingen ook al in haar eigen opvoeding heeft verwerkt en van jongs af aan ze al bij wil brengen.	Nee eigenlijk niet want er gebeuren ook rare dingen op school waardoor zij weer van slag raakt en overstuurt thuis komt. Dus op school gaat het ook niet perfect. Ze merkt het thuis verder niet in het gedrag.	Dat weet ze niet, niet te vergelijken. En ook tussen de broers die op deze school hebben gezeten maar nog niet werkten met DVS en haar dochter die hier wel mee te maken krijgt ziet ze niet echt verschil.

Ouder 4	Ouder 5	Ouder 6
4 kinderen	9, 14, 15 en 20 jaar	3 kinderen
Bijna nooit conflicten thuis. De broers zien elkaar ook niet zoveel. Gaan beide naar school en doen een andere sport.	Vaker conflicten tussen de twee middelste zussen.	Oudste en middelste hebben conflicten en de middelste en de jongste hebben conflicten. Conflict is met woorden, schelden.
Ja hij weet niet of ze daar nu al mee begonnen zijn.	Nee. Ze zou het wel goed kunnen volgens moeder.	Ja de oudste is dat.
Hij ziet dat niet gebeuren. Hij ziet meer vreedzaam gedrag dan conflicten.	Naar moeder gaan. En daarna zelf oplossen.	Dat doet ze niet. De jongste gaat dan meestal huilen en dan gaat moeder er naartoe.
Zijn geen conflicten thuis.	De jongste gaat wel helpen met oplossen. Ze gaat kijken naar wie eerst is begonnen. En dan komt ze voor de andere kant op.	De oudste is vaak niet thuis als de middelste en de jongste een conflict hebben.
Als ze wel een conflictje hebben dan weten ze niet zo goed wat ze moeten doen. Vanuit cultuur hebben de oudere kinderen wat meer gezag dan de jongere kinderen. Maar de broers zijn tweeling dus telt die hiërarchie niet.	Ze moeten het eerst zelf oplossen en als het erg wordt dan moet moeder ingrijpen. Ze wist van DVS hoe ze het deden en past het daarom ook een beetje zo toe in haar opvoeding.	Dan laat ze haar dochter afkoelen en gaat ze er niet op in op dat moment.
Ze praten wel altijd.	Ze gaat ook kijken wie het eerst is begonnen en praten er dan over. Vervolgens zegt ze dat ze het niet meer moeten doen, moeten ophouden.	Na het afkoelen zegt ze wel tegen haar dochter dat ze niet zo lelijk moet doen tegen haar kleine zusje. Ze geeft vaak de oudste de schuld. Ze probeert wel te luisteren naar haar dochter maar wil vaak dat het snel klaar is en zegt dan dat ze moeten stoppen.
Belangrijkste punt hier op school is samen oplossen en altijd over alles praten en slaan enzo is niet toegestaan.	Ze moeten eerst zelf een oplossing zoeken en anders gaan ze naar de juffrouw.	Ze vertelt heel weinig (de oudste).
Hij ziet vreedzaam gedrag bij zijn oudste dochter. Samen spelen en delen. En heel sociaal. Sociaal zijn vindt vader belangrijk. Dan komt het allemaal goed, ook als je minder goed bent op andere gebieden. Het maakt niet uit wat je dan later wordt.	Ze is heel lief en behulpzaam en wanneer ze ziet dat een kind alleen is dan wil ze met dat kind spelen omdat ze het zielig vindt voor dat kind als hij alleen speelt of niemand met hem of haar wil spelen. Dit vertelt ze dan thuis ook.	Ze gedraagt zich goed. Als ze iemand niet kent is ze een beetje verlegen. Maar ze praat wel, is wel sociaal.

Oudste dochter heeft veel vriendinnen waar ze samen mee speelt. Ze speelt het liefst met iedereen.	Ze speelt graag alleen maar ook met anderen.	Ja ze speelt graag met anderen buiten. En soms thuis speelt ze alleen.
Weet hij niet. Oudste dochter moet je het vragen en dan helpt ze. Ze is een beetje lui. Minder ondernemend uit zichzelf. De oudste dochter wil wel graag een complimentje als ze iets gedaan heeft.	Ja ze helpt anderen wel eens. Bijvoorbeeld oppassen op een kleiner kind. Hier hoeft ze niets voor terug.	Ja toevallig gisteren met de buurvrouw en het dragen van haar boodschappen. Kwam ze boven met een tas en zei ze tegen haar moeder dat ze haar buurvrouw hielp. Dat helpen doet ze wel. Ze helpt moeder ook altijd, zonder dat er iets tegenover voor hoeft te staan.
Belangrijkste is dat iedereen anders denkt en anders is en mag doen wat hij wil, wat betreft homoseksualiteit en religie. Niet in discussie gaan daarover. Je moet de ander proberen te begrijpen, voelen en accepteren, ook al is de ander anders.	Ja altijd respect en excuses bieden als ze iets hebben gedaan. En op hun beurt wachten.	Ja als ze met volwassenen praat dat ze beleefd moet zijn. Ze weet wel hoe ze zich moet gedragen naar andere mensen. De oudste moet nu een beetje leren delen, dat deed ze vroeger niet, ze is totdat ze 4 jaar was ook enigskind geweest.
	Ja soms lukt het en soms niet. Het gebeurt niet altijd.	Ja dat zeker.

Oudste dochter heeft dit minder uit zichzelf. Jongste dochter heeft dit meer. Maar zodra de oudste dochter wordt gevraagd te helpen dan doet ze dat en doet ze vaak net iets meer om te laten zien dat ze het kan.	Ook soms.	Nee dat zozeer niet. Het is wel dat ze andere mensen zielig kan vinden. Verder is haar eigen kamer tip top opgeruimd. En ze helpt in de woonkamer ook wel met het netjes maken.
Nee niet echt.	De eerste jaren hadden ze het er thuis wel over. Maar nu is iedereen het een beetje gewend.	Nee ze praat niet zoveel over school thuis.
Hij heeft er niets tegen, hij vindt het perfect. Hij is tevreden over deze school en DVS. En hij vindt dat zodra je dat niet bent je het eerst moet kijken naar jezelf voordat je de school de schuld geeft.	Leerzaam.	Ze denkt dat ze de leerlingen met alle verschillende culturen respect voor elkaar leren hebben. Ik verder toegelicht wat DVS inhield. Dat vond moeder goed dat ze dat leren, vond ze perfect.
	En goed dat ze er al mee werken van jongs af aan bij de kinderen. Dat ze er al vroeg mee beginnen. Minder goed: nee	

Hij heeft wel het idee te weten wat DVS inhoudt. Hij is dagelijks in het buurthuis en op school.	In het begin kreeg ze meer te horen. Nu heeft ze niet het idee dat ze er veel van weet. Later in gesprek noemde ze nog wel DVS lessen en dat ze daar aan thema's werken.	Van school krijgt ze ook weinig te horen over DVS. Met ouderavonden is ze er wel altijd. Maar ze weet heel weinig, wordt ook niet op die momenten besproken.
Hij ziet nooit een botsing tussen wat hij zijn kinderen meegeeft thuis en wat ze leren op school. Het gaat vloeiend. Hij heeft wel nagedacht over het punt, opvoeden op school en opvoeden thuis.	Ja. Ze komt al wel naar de ouderkamer waar over een thema gepraat wordt.	Ja ze zou er wel meer over willen lezen in nieuwsbrieven bijvoorbeeld. Ze vindt het wel heel belangrijk hoe ze op school opvoeden, thuis is dat ook erg belangrijk.
Ja we worden echt betrokken. Maar veel mensen doen er niets mee. Hij ook wat minder maar zijn vrouw zit in de ouderraad.	Nee niet echt. Tijdens oudergesprekken komt het wel ter sprake.	Nee dat niet.
Hij wil het wel graag maar weet niet of hij dat kan combineren met zijn werk omdat hij opgeroepen kan worden op het laatste moment. Maar hij wil het wel graag.	Weet ze niet. Nu hoort en ziet ze er alleen wat van. Maar verder weet ze het niet.	Ja met alles is ze erbij. Ze vindt het wel leuk om nog meer betrokken te zijn. Als er momenten georganiseerd zouden worden over DVS zou ze daar wel naartoe gaan. Dan is ze tenminste ook wat meer op de hoogte, zei ze.

Ja soms wel.	Ja ze vindt het goed dat ze het op school leren en het thuis ook praktisch toepassen. Thuis oefenen ze en moeder ziet ook dat het lukt. Het helpt, doordat het thuis hetzelfde gaat als op school. Ze vindt het ook een soort opvoeden (DVS).	Nee helemaal niet.
Ja gaat naar de positieve kant. Maar ziet verder geen verschil.	Ja bij de jongste dochter ziet ze wel verschil. Ze is een rustig kind en behulpzaam en met DVS ziet ze dat dat nog beter wordt. En een oudere dochter was ook mediator en durfde wel conflicten op te lossen. Maar nu ze op de middelbare school zit doet ze dat niet meer.	Ja in het begin toen ze in de kleuterklas zat durfde ze niets. Nu durft ze wel meer voor zichzelf op te komen. Voorheen was ze erg verlegen. Ze heeft wel meer zelfvertrouwen gekregen, dat kan door DVS komen. Ze zijn er wel blij mee, met school. Gaan niet met tegenzin naar school.

De Vreedzame School voor ouders en opvoeders

tips voor thuis

De Vreedzame School in Slaaghwijk

Brede School Merenwijk is een Vreedzame School. Kinderen leren hier hun eigen verantwoordelijkheid te nemen. Er zijn speciale lessen over conflicten oplossen, rekening houden met elkaar en er wordt gezorgd voor een prettige sfeer. Een aanpak die het beste werkt als deze onderwerpen thuis ook terugkomen.

In deze folder leest u daarom informatie over De Vreedzame School en tips om De Vreedzame School thuis toe te passen.

Begrippen van De Vreedzame School

Mediator

Leerling die medeleerlingen helpt conflicten op te lossen met een stappenplan.

Opsteker

Complimentje over bijvoorbeeld hoe iemand er uit ziet of hoe iemand zich gedraagt. Benoem iets positiefs!

Win-winoplossing

Een oplossing van een conflict waar beide leerlingen tevreden over zijn.

Stem krijgen

Leerlingen mogen meedenken tijdens het nemen van besluiten. Bijvoorbeeld: "Wie mogen er mediator worden?"

Zes tips voor thuis

Opstekers geven

1. Geef een opsteker om te laten merken dat je blij of trots bent op je kinderen. Bijvoorbeeld: "Wat fijn dat je zo snel bent opgestaan!"

Conflict oplossen

2. Laat de kinderen zelf nadenken en met een oplossing komen. Zo leren zij het meest.

3. Wees onpartijdig, kies geen kant.

Verantwoordelijkheid

4. Je geeft je kinderen verantwoordelijkheid door ze een taak te geven. Bijvoorbeeld: het dekken van de tafel of iets dat het kind zelf leuk vindt om te doen.

5. Vraag naar de mening van je kinderen. Zo leren zij die vormen.

6. Besluiten samen nemen. Bijvoorbeeld: "Wat gaan we eten vanavond?"

Stappenplan: conflict oplossen als een mediator

1 Probleem vaststellen

Vraag kind 1: "Wat is het probleem?" vervolgens "Hoe voel je je daarbij?"
Vraag kind 2: "Wat is het probleem?" vervolgens "Hoe voel je je daarbij?"
Vat het probleem samen.

2 Oplossing bedenken

Vraag kind 1: "Hoe zou jij dit willen oplossen?"
Vraag kind 2: "Ben je het daar mee eens?"
Ja? Ga naar stap 2.
Nee? Laat de kinderen samen zoeken. Help ze met tips.

3 Afronden

Herhaal de oplossing. "Klopt dat?"
"Hoe gaan jullie dit doen?"
Aan beide kinderen: "Hoe voel je je nu?"

Wilt u meer weten over De Vreedzame School?

U kunt altijd terecht bij de leerkrachten en pedagoog Jaimy Hartevelt.

Ook bent u elke woensdag- en donderdagochtend van harte welkom in de ouderkamer. Hier kunt u vragen stellen en ervaringen delen met andere ouders.

Praat ook gerust met uw kind over De Vreedzame School. Hij of zij weet er ook veel over.

Ouderkamer

Iedere woensdag- en donderdagochtend tussen 9.00 en 10.00 uur.

Websites

www.bredeschoolmerenwijk.nl
www.devreedzameschool.net

Brede School Merenwijk

Valkenpad 1
2317AN Leiden
(071) 521 35 50

Gemaakt door Josephine Schiphorst, juni 2015
Naar aanleiding van afstudeeronderzoek voor Hogeschool Rotterdam

Verantwoording bij beroepsproduct
Onderzoek: Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?

Beroepsproduct onderzoek 'Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?'
Josephine Schiphorst, juni 2015

Beroepsproduct onderzoek 'Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?'
Josephine Schiphorst, juni 2015

Inleiding

Dit onderzoeksverslag beschrijft de uitkomsten van het praktijkgericht onderzoek dat uitgevoerd is op Brede School Merenwijk in Leiden. Onder de leerkrachten was er twijfel over het beklijven bij de leerlingen van het programma De Vreedzame School (een pedagogisch programma voor basisscholen). Naar aanleiding hiervan is dit kwalitatieve onderzoek gestart. Daarbij is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: *In hoeverre zijn de principes conflictoplossing en prosociaal gedrag van De Vreedzame School bij de leerlingen van groep 6 tot en met 8 van Brede School Merenwijk terug te zien in het gedrag op school en thuis?* In totaal zijn er 16 interviews gehouden, 10 kinderen en 6 ouders hebben meegewerkt, om er achter te komen of de kinderen zich thuis vreedzaam gedroegen. Uit de resultaten is gebleken dat het programma niet bewust terug komt in de thuissituatie. De kinderen nemen het niet vanzelfsprekend mee en ouders worden niet veel geïnformeerd over De Vreedzame School. De principes worden niet bewust door de kinderen meegenomen en toegepast in de thuissituatie. Er vindt ook onvoldoende transfer plaats tussen school en thuis met betrekking tot De Vreedzame School. Daardoor zijn ouders er ook niet bewust mee bezig binnen hun opvoeding. Ouders hebben aangegeven hier vanuit de school en kinderen weinig tot geen informatie over het programma te krijgen. Dus ouders moeten meer geïnformeerd worden. Daarom is er een aantal aanbevelingen geformuleerd. Ouders moeten voorgelicht worden over de manier van opvoeden op school. Zodat ze De Vreedzame School ook in de eigen opvoeding kunnen toepassen. De voorlichting is in de vorm van een folder die aan de ouders meegegeven kan worden door een leerkracht en als aanleiding voor een gesprek over De Vreedzame School en opvoeding kan dienen.

Onderzoeksvraag:

In hoeverre zijn de principes conflictoplossing en prosociaal gedrag van De Vreedzame School bij de leerlingen van groep 6 tot en met 8 van Brede School Merenwijk terug te zien in het gedrag op school en thuis?

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- Welk prosociaal gedrag zien ouders thuis bij leerlingen van groepen 6, 7 en 8?
- Welk prosociaal gedrag zien leerlingen bij zichzelf thuis en op school?
- Welke conflictoplossingvaardigheden zien ouders thuis bij de kinderen van groepen 6, 7 en 8?
- Welke conflictoplossing vaardigheden zien de leerlingen bij zichzelf thuis en op school?
- In hoeverre zijn die twee principes conflictoplossing en prosociaal gedrag terug te zien in de opvoeding van de ouders volgens de leerlingen en de ouders?
- Wat nemen leerlingen mee naar huis aan vaardigheden die ze op school leren, met betrekking tot prosociaal gedrag en conflictoplossing?

Aanbevelingen

In de conclusie van het onderzoeksverslag is te lezen dat zowel de kinderen als de ouders thuis over het algemeen niet bewust bezig zijn met De Vreedzame School. Kinderen nemen het dus niet automatisch mee naar huis in hun gedrag en gaan er geen gesprek over aan met hun ouders. Ouders worden niet via hun kinderen geïnformeerd en gaven daarnaast ook aan op dit moment niet veel informatie van school te krijgen over De Vreedzame School. De ouders weten te weinig om hun eigen opvoedstijl aan te laten sluiten bij die van de school. Ouders moeten daarom meer geïnformeerd worden, in de vorm van voorlichting aan ouders over de manier van opvoeden op school. Zodat ze dat in de eigen opvoeding ook kunnen toepassen. Om ouders zoveel mogelijk tegemoet te komen en het hen zo gemakkelijk mogelijk te maken, kan dit het beste in de vorm van een folder. Deze kan uitgedeeld worden op momenten dat de ouders op school zijn en er contact is tussen de leerkracht en de ouder. Op deze manier hoeven ouders niet apart in te schrijven of naar school te komen voor bijvoorbeeld een workshop. De kans dat dat gebeurt is niet groot, sprekend uit eerdere ervaringen. Via een folder blijft het laagdrempelig en kan de leerkracht een gesprek aanknopen over het onderwerp 'De Vreedzame School en opvoeding'. Daarnaast kan De Vreedzame School en opvoeding ook thema worden bij de oudercorner. Een ontmoetingsplek voor ouders om informatie uit te wisselen en ervaringen te delen over opvoeding en andere onderwerpen in het bijzijn van een onderwijsprofessional. Hier kan ook gezorgd worden voor verdieping op De Vreedzame School in combinatie met de opvoeding thuis. Dit moet dan duidelijk gemaakt worden naar de ouders, dat is op dit moment niet duidelijk bleek uit het gesprek met een ouder. De ouderkamer wordt door haar in ieder geval gezien als een informele plek om koffie te drinken. Daar ligt ook verantwoordelijkheid bij de andere leerkrachten. Zodra zij het gesprek aangaan met ouders over De Vreedzame School en opvoeding, bijvoorbeeld aan de hand van de folder, kunnen zij verwijzen naar de oudercorner voor meer informatie.

Beroepsproduct onderzoek 'Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?'
Josephine Schiphorst, juni 2015

Theoretische onderbouwing

De Vreedzame School heeft voor de leerlingen het volgende doel gesteld: 'Een bijdrage leveren aan de maatschappelijke en persoonlijke vorming (Pauw, 2013). Er staan verschillende thema's centraal binnen De Vreedzame School: ontwikkelen van democratisch burgerschap, het ontwikkelen van sociale competenties (NJI, 2012). Hierin leren zowel leerkrachten als kinderen conflicten constructief op te lossen, krijgen kinderen een stem en worden zij betrokken bij en leren ze verantwoordelijkheid dragen voor het sociale klimaat in de democratische gemeenschap van school (Pauw, 2013). In het onderzoek zijn twee thema's uitgelicht: conflicten oplossen en prosociaal gedrag.

Conflicten oplossen: Het oplossen van conflicten op een constructieve manier is een vaardigheid die kinderen stapsgewijs leidt naar de oplossing van het conflict (Pauw, 2013).

Prosociaal gedrag: gedrag dat zich uit in het beschikken over sociale en emotionele competenties (Pauw, 2013). Hierbij kan gedacht worden aan geven om anderen, generositeit en vriendelijkheid (Eisenberg, Mussen, 1989).

Smit, Driessen en Slegers (2005) beschrijven in hun artikel '*Relationships between parents of ethnic minority children, schools and supporting institutions in the local community - some ideas for the future*' dat op het moment dat de uitgangspunten van de school ook in de thuissituatie door de ouders worden toegepast, versterkt dat het effect op het gedrag van de kinderen en bereik je het maximale. Hiervoor is dus een dialoog nodig waarin gesproken wordt over de toepassing van de principes en het merkbare effect ervan in het gedrag van de kinderen (Smit, e.a. 2005). Ook Dijken (2009) kwam tot conclusie in haar onderzoek dat thuis en school beide een democratische opvoeding zouden moeten hanteren om democratisch burgerschap te bevorderen. Afstemming hiertussen is dus

Beroepsproduct onderzoek 'Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?'
Josephine Schiphorst, juni 2015

van belang (Dijken, 2009). Met deze folder wordt een stap gezet om de afstemming tussen school en thuis te verbeteren.

Op de volgende pagina's zal de informatie uit de folder te lezen zijn met verwijzingen naar literatuur. Alle informatie is verzameld vanuit documenten van De Vreedzame School. Hierbij is een vertaling gemaakt naar de thuissituatie en voorbeelden geformuleerd om het voor de ouders begrijpelijk te maken.

De Vreedzame School in Slaaghwijk

Brede School Merenwijk is een Vreedzame School. Kinderen leren hier hun eigen verantwoordelijkheid te nemen. Er zijn speciale lessen over conflicten oplossen, rekening houden met elkaar en er wordt gezorgd voor een prettige sfeer. Een aanpak die het beste werkt als deze onderwerpen thuis ook terugkomen (Pauw, 2013). In deze folder leest u daarom informatie over De Vreedzame School en tips om De Vreedzame School thuis toe te passen.

Begrippen van De Vreedzame School

Figuur 1 (Pauw, Scheltema, v. Sonderen, v.d. Ven, 2012)

Mediator Leerling die medeleerlingen helpt conflicten op te lossen met een stappenplan (Pauw, 2013).	Win-winoplossing Een oplossing van een conflict waar beide leerlingen tevreden over zijn (Pauw, 2012).
Opsteker Complimentje over bijvoorbeeld hoe iemand er uit ziet of hoe iemand zich gedraagt. Benoem iets positiefs!	Stem krijgen Leerlingen mogen meedenken tijdens het nemen van besluiten. Bijvoorbeeld: "Wie mogen er mediator worden?"

Zes tips voor thuis

Opstekers geven

1. Geef een opsteker om te laten merken dat je blij of trots bent op je kinderen. Bijvoorbeeld: "Wat fijn dat je zo snel bent opgestaan!"

Conflict oplossen

2. Laat de kinderen zelf nadenken en met een oplossing komen. Zo leren zij het meest.
3. Wees onpartijdig, kies geen kant.

Verantwoordelijkheid

4. Je geeft je kinderen verantwoordelijkheid door ze een taak te geven. Bijvoorbeeld: het dekken van de tafel of iets dat het kind zelf leuk vindt om te doen.
5. Vraag naar de mening van je kinderen. Zo leren zij die vormen.
6. Besluiten samen nemen. Bijvoorbeeld: "Wat gaan we eten vanavond?" (Pauw, 2013)

Beroepsproduct onderzoek 'Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?'
Josephine Schiphorst, juni 2015

Stappenplan: conflict oplossen als een mediator

1 Probleem vaststellen

Vraag kind 1: "Wat is het probleem?" vervolgens "Hoe voel je je daarbij?"

Vraag kind 2: "Wat is het probleem?" vervolgens "Hoe voel je je daarbij?"

Vat het probleem samen.

2 Oplossing bedenken

Vraag kind 1: "Hoe zou jij dit willen oplossen?"

Vraag kind 2: "Ben je het daar mee eens?"

Ja? Ga naar stap 2.

Nee? Laat de kinderen samen zoeken. Help ze met tips.

3 Afronden

Herhaal de oplossing. "Klopt dat?"

"Hoe gaan jullie dit doen?"

Aan beide kinderen: "Hoe voel je je nu?" (Pauw, 2012).

Beroepsproduct onderzoek 'Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?'
Josephine Schiphorst, juni 2015

Implementatie

Deze folder is een praktisch inzetbaar middel om ouders te informeren over De Vreedzame School.

Hoe wordt het verspreid?

De folder wordt in de klassen en op de tafel in de hal van Brede School Merenwijk gelegd. De leerkrachten worden geïnformeerd over deze folder, tijdens een workshop over de resultaten van dit onderzoek en van het onderzoek van Harteveldt. Hier zal worden uitgelegd hoe de folder gebruikt kan worden door de leerkrachten. Tijdens momenten die de leerkrachten met ouders hebben, zoals een ouderavond, kunnen zij deze folder meegeven aan de ouder en toelichting geven. Als de informatie uitgebreid kan worden naar een thema (bijvoorbeeld, 'De Vreedzame School en opvoeding') voor in de oudercorner kunnen ouders die meer willen weten hier naar doorverwezen worden door de leerkrachten. Daarnaast ligt de folder straks ook op de tafel in de hal van de school. Dit is de plek waar ook de oudercorner plaatsvindt. Dit is een ingang van de school dus veel ouders lopen hier langs om hun kind naar school te brengen.

Hoe gaat het werken?

Doordat het een folder is, blijft het laagdrempelig en kan de leerkracht een gesprek aanknopen over het onderwerp 'De Vreedzame School en opvoeding'. Als het door de leerkrachten overgedragen wordt aan de ouders kan het werken. De onderwerpen die in de folder uitgelicht worden, kunnen worden uitgebreid tot een uitgebreider thema voor de oudercorner. Daarnaast kan de folder ook een aanleiding voor de ouders zijn om met hun kind(eren) te praten over de onderwerpen die op de folder uitgelicht worden. Dat staat op de achterkant van de folder. Door deze folder wordt een transfer gemaakt naar de thuissituatie en de opvoeding van ouders.

Beroepsproduct onderzoek 'Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?'
Josephine Schiphorst, juni 2015

Kritische reflectie

Omdat dit product laagdrempelig en niet veel extra werk vraagt van de leerkrachten denk ik dat het een goed toepasbaar product is. Het kan ook uitgebreid worden naar de oudercorner. Dus het kan zo groot gemaakt worden als de school zelf wil. Ondanks dat het niet veel extra werk vraagt van de leerkrachten, is het wel iets extra's waar ze aan moeten denken. Het is afhankelijk van de leerkracht in welke mate het toegepast wordt in de praktijk. Daarnaast is het nog steeds van de ouders afhankelijk hoe veel zij uiteindelijk met de informatie van de folder doen. Dat is ook weer per ouder of gezin verschillend. Maar ik hoop dat het een eerste stap kan zijn naar een betere transfer van De Vreedzame School naar de thuissituatie.

Literatuur

Bijlage Beroepsproduct folder

Eisenberg, N. & Mussen, P. (1989). The roots of prosocial behavior in children. Cambridge: Cambridge University Press.

Pauw, L., Scheltema, H., Sonderen, van, J. & Ven, van der, M. (2012). *De Vreedzame School. Invoeren van leerlingmediatoren*. Eduniek in onderwijs.

Pauw, L. (2013). *Onderwijs en burgerschap: wat vermag de school? Onderzoek naar De Vreedzame School*. n.b.: CED-Groep.

Smit, F., Driessen, G. & Slegers, P. (2005). *'Relationships between parents of ethnic minority children, schools and supporting institutions in the local community - some ideas for the future'*

Beroepsproduct onderzoek 'Vreedzaam op school; ook vreedzaam thuis?'
Josephine Schiphorst, juni 2015

Bijlage

Wilt u meer weten over De Vreedzame School?

U kunt altijd terecht bij de leerkrachten en pedagoog Jaimy Hartevelt.

Ook bent u elke woensdag- en donderdagochtend van harte welkom in de ouderkamer. Hier kunt u vragen stellen en ervaringen delen met andere ouders.

Praat ook gerust met uw kind over De Vreedzame School. Hij of zij weet er ook veel over.

Ouderkamer
Iedere woensdag- en donderdagochtend tussen 9.00 en 10.00 uur.

Websites
www.bredeschoolmerenwijk.nl
www.devreedzameschool.net

Brede School Merenwijk
Valkenpad 1
2317AN Leiden
(071) 521 35 50

Gemaakt door Josephine Schiphorst, juni 2015
Naar aanleiding van afstudeeronderzoek voor Hogeschool Rotterdam

B R E D E S C H O O L
Merenwijk

De Vreedzame School voor ouders en opvoeders

tips voor thuis

BREDE SCHOOL Merenwijk

De Vreedzame School in Slaaghwijk

Brede School Merenwijk is een Vreedzame School. Kinderen leren hier hun eigen verantwoordelijkheid te nemen. Er zijn speciale lessen over conflicten oplossen, rekening houden met elkaar en er wordt gezorgd voor een prettige sfeer. Een aanpak die het beste werkt als deze onderwerpen thuis ook terugkomen.

In deze folder leest u daarom informatie over De Vreedzame School en tips om De Vreedzame School thuis toe te passen.

Begrippen van De Vreedzame School

Goed schoolklimaat

De Vreedzame School

Positieve omgang

- Opstokers geven

Conflict oplossen

- Mediatoren
- Stappenplan
- Win-winoplossing

Verantwoordelijkheid van leerlingen

- Stem krijgen
- Samen besluiten nemen

Mediator

Leerling die medeleerlingen helpt conflicten op te lossen met een stappenplan.

Opsteker

Complimentje over bijvoorbeeld hoe iemand er uit ziet of hoe iemand zich gedraagt. Benoem iets positiefs!

Win-winoplossing

Een oplossing van een conflict waar beide leerlingen tevreden over zijn.

Stem krijgen

Leerlingen mogen meedenken tijdens het nemen van besluiten. Bijvoorbeeld: "Wie mogen er mediator worden?"

Zes tips voor thuis

Opstokers geven

1. Geef een opsteker om te laten merken dat je blij of trots bent op je kinderen. Bijvoorbeeld: "Wat fijn dat je zo snel bent opgestaan!"

Conflict oplossen

2. Laat de kinderen zelf nadenken en met een oplossing komen. Zo leren zij het meest.
3. Wees onpartijdig, kies geen kant.

Verantwoordelijkheid

4. Je geeft je kinderen verantwoordelijkheid door ze een taak te geven. Bijvoorbeeld: het dekken van de tafel of iets dat het kind zelf leuk vindt om te doen.
5. Vraag naar de mening van je kinderen. Zo leren zij die vormen.
6. Besluiten samen nemen. Bijvoorbeeld: "Wat gaan we eten vanavond?"

Stappenplan: conflict oplossen als een mediator

- 1

Probleem vaststellen
 Vraag kind 1: "Wat is het probleem?" vervolgens "Hoe voel je je daarbij?"
 Vraag kind 2: "Wat is het probleem?" vervolgens "Hoe voel je je daarbij?"
 Vat het probleem samen.
- 2

Oplossing bedenken
 Vraag kind 1: "Hoe zou jij dit willen oplossen?"
 Vraag kind 2: "Ben je het daar mee eens?"
 Ja? Ga naar stap 2.
 Nee? Laat de kinderen samen zoeken. Help ze met tips.
- 3

Afronden
 Herhaal de oplossing. "Klopt dat?"
 "Hoe gaan jullie dit doen?"
 Aan beide kinderen: "Hoe voel je je nu?"